

National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

K. A.

S. O. U.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1936:4

JUSTITIEDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL

LAG OM BEHANDLING AV FÖRBRYTARE, HEMFALLNA ÅT ALKOHOLMISSBRUK, M. M.

AVGIVET AV

INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM

1936

Statens offentliga utredningar 1936

Kronologisk förteckning

1. Betänkanden 1 rörande serafimerlasarettets ekonomi samt 2 rörande lasarettets ställning och verksamhet. Hæggström. 187 s. E.
2. Förslag till konvention mellan Sverige och Schweiz om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar m. m. Norstedt. 55 s. U.
3. Betänkande med förslag om vissa föreskrifter beträffande konsumtionsmjölk. Marcus. 68 s. Jo.
4. Betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, m. m. Marcus. 56 s. Ju.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1936: 4
JUSTITIEDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL

LAG OM BEHANDLING AV FÖRBRYTARE, HEMFALLNA ÅT ALKOHOLMISSBRUK, M. M.

AVGIVET AV

INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1936
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
366062

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

Jämlikt nådigt bemyndigande den 20 april 1934 har Herr Statsrådet tillkallat professorn Olof Kinberg och direktören Hardy Göransson att såsom sakkunniga inom justitiedepartementet biträda med verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden. Därefter har Herr Statsrådet med stöd av nådigt bemyn-

digande den 18 juli 1935 tillkallat *dels* professorn Folke Wetter att såsom sakkunnig inom departementet biträda vid behandlingen av de lagstiftningsfrågor som fölle under nämnda utredning *dels ock* häradshövdingen Ragnar Petré samt ledamoten av riksdagens andra kammare advokaten jur. dr Karl Hillgård att jämte förutnämnda sakkunniga inom departementet biträda med utredning av frågan om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, och därmed sammanhängande spörsmål; varjämte Petré anmodats att såsom ordförande leda sistnämnda utredningsarbete. Såsom sekreterare vid denna utredning har tjänstgjort extra hovrättsfiskalen G. A. Widell.

Sedan utredningen av frågan om behandlingen av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, nu slutförts, få undertecknade vördsamt överlämna betänkande med förslag till lagstiftning i ämnet.

Stockholm den 31 december 1935.

R. PETRÉ.

HARDY GÖRANSSON. KARL HILLGÅRD.

OLOF KINBERG. FOLKE WETTER.

/ *G. A. Widell.*

Utkast
till
Lag
om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk.

Härigenom förordnas som följer:

Om alkoholistfängelse.

1 §.

Är någon hemfallen åt alkoholmissbruk och har han i följd därav begått brott, skall domstolen, i stället för straff som eljest skolat följa, ådöma honom alkoholistfängelse, under förutsättning att den brottsliges vandel och personliga förhållanden i övrigt giva skälig anledning antaga, att han är i behov av och mottaglig för behandling som avses med alkoholistfängelse, samt med hänsyn till sålunda och eljest föreliggande förhållanden alkoholistfängelse finnes lämpligare än annat straff.

Till alkoholistfängelse må dock ej dömas där det straff som den brottslige finnes förskylla, i fall som i 4 kap. 9 eller 10 § strafflagen avses sammanlagt med annat straff, är svårare än straffarbete i två år eller lindrigare än fängelse samt ej heller där omständigheterna äro sådana att den brottslige enligt vad särskilt är stadgat kan intagas till förvaring i vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare.

2 §.

Har någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk och i följd därav begått brott, genom villkorlig dom fått anstånd med fängelse eller straffarbete för brottet och har han jämlikt 12 a eller 13 § lagen angående villkorlig straffdom förverkat anståndet, må domstolen döma honom till alkoholistfängelse att träda i stället för det straff han eljest skolat undergå.

3 §.

I de fall som nedan angivas skola frågor enligt denna lag behandlas av en nämnd bestående av fem ledamöter. Av ledamöterna skall minst en vara eller hava varit innehavare av domarämbete och minst en vara behörig att inom riket utöva läkarkonsten. Ledamöterna utses av Konungen för en tid

av fem år. Konungen utser ock en eller flera suppleanter för varje ledamot samt förordnar en av ledamöterna att vara ordförande i nämnden och en annan att vid förfall för honom tjänstgöra i hans ställe.

Har ledamot i nämnden ej förut avlagt domared, skall han gå sådan ed innan han tager säte i nämnden.

Beträffande beslut av nämnden skall vad angående omröstning till dom i 23 kap. rättegångsbalken är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Mot ledamot i nämnden gälla samma jäv som i rättegångsbalken stadgas i fråga om domare.

Mot beslut som av nämnden meddelas enligt denna lag må talan ej föras.

4 §.

Alkoholistfängelse skall verkställas i härför inrättad särskild anstalt eller avdelning av anstalt.

5 §.

Den som dömts till alkoholistfängelse må kvarhållas å anstalt under en tid av högst fyra år.

Förrän sex månader förflutit sedan den dömde intagits å anstalt må utskrivning ej ske med mindre särskilda skäl därtill äro.

6 §.

Om utskrivning av den som undergår alkoholistfängelse beslutar nämnden.

Utskrivning är antingen slutlig (frigivning) eller villkorlig (utskrivning på prov).

Senast när två år förflutit från den dömdes intagande å anstalt skall utskrivning på prov äga rum, såframt ej särskilda skäl däremot äro. Kvarhålles han utöver denna tid, skall därefter minst var sjätte månad fråga om hans utskrivning av nämnden upptagas till prövning.

7 §.

Vid beräkning av de i 5 och 6 §§ angivna tider skall i tillämpliga delar gälla vad som finnes stadgat angående beräkning av strafftid, där någon blivit dömd till straffarbete eller fängelsestraff.

8 §.

Den som utskrivits på prov skall stå under tillsyn och därunder vara underkastad av nämnden meddelade eller eljest för honom gällande föreskrifter.

Tillsynen skall fortfara under tid som nämnden bestämmer, dock ej utöver den tid den utskrivne kunnat kvarhållas å anstalt.

9 §.

Bryter den som utskrivits på prov mot de för honom gällande föreskrifter, äger nämnden besluta att han skall ånyo intagas å anstalt. Nämnden äger

ock förordna att han i avbidan på beslutet skall tagas i förvar. Om återintagning på grund av domstols förordnande stadgas i 12 och 13 §§.

Varder den som utskrivits på prov återintagen, skall den tid under vilken han vistats utom anstalt icke medräknas vid bestämmande av den tid han längst må kvarhållas.

10 §.

Då frigivning skett eller, efter utskrivning på prov, tillsynstiden gått till ända utan att beslut meddelats om återintagning, skall ådömt alkoholistfängelse anses till fullo verkställt.

11 §.

Där den som blivit till straff för ett brott dömd därefter ådömes alkoholistfängelse, skall vad för vissa fall finnes stadgat angående avräkning av utståndet straff ej äga tillämpning.

Är i fall som i första stycket avses det föregående straffet ej till fullo verkställt och ej heller förfallet, skall domstolen förordna att alkoholistfängelse skall träda i stället för vad som därav återstår. Vad sålunda stadgats gäller jämväl där genom villkorlig dom beviljats anstånd med det föregående straffet.

12 §.

Varder den som dömts till alkoholistfängelse övertygad att hava innan han utskrivits förövat annat brott, må domstolen, där den brottslige finnes för det nya brottet icke förskylla strängare straff än straffarbete i två år, förordna att alkoholistfängelsestraffet skall avse jämväl det nya brottet. Lag samma vare där detta brott förövats efter utskrivning på prov men den brottslige före domens meddelande återintagits. Har det nya brottet förövats efter det straffverkställigheten påbörjats och är den brottslige vid domens meddelande utskriven på prov, må tillika förordnas att han skall återintagas för att undergå fortsatt alkoholistfängelse.

Meddelas ej förordnande som i första stycket sägs, skall domstolen förklara beslutet om alkoholistfängelse förfallet och med tillämpning av de för sammanträffande av brott givna regler utmäta annat straff. Ådömes därvid straffarbete eller fängelse, må domstolen förordna att straffet skall anses till viss del verkställt genom att den dömde undergått alkoholistfängelse. Vid prövning härav skall domstolen taga hänsyn såväl till tiden för anstaltsvistelsen som till den dömdes uppförande under denna.

Innan domstolen meddelar beslut, skall nämndens yttrande inhämtas; dock må domstolen, där den brottslige för det nya brottet finnes förskylla lindrigare straff än fängelse, utan nämndens hörande förordna att alkoholistfängelse skall avse jämväl det nya brottet.

13 §.

Varder den som utskrivits på prov under tillsynstiden övertygad att hava efter det han utskrivits begått brott, må domstolen, där den brottslige fin-

nes för det nya brottet icke förskylla strängare straff än straffarbete i två år, förordna att alkoholistfängelsestraffet skall avse jämväl det nya brottet samt att den brottslige skall återintagas för att undergå fortsatt alkoholistfängelse.

Vid ådömande av nytt straff för brott som förövats under tillsynstiden skall 4 kap. 10 § strafflagen ej äga tillämpning.

Kan såväl återintagning som nytt straff ifrågakomma, skall domstolen innan beslut meddelas inhämta nämndens yttrande.

14 §.

Där någon intagits å anstalt för undergående av alkoholistfängelse, vare förvandling av böter som dessförinnan skett förfallen; och må förvandling ej ske av böter som ådömts före intagandet med mindre domstol enligt 12 § förklarar beslutet om alkoholistfängelse förfallet eller enligt 13 § ådömer nytt straff.

15 §.

Förekomma till verkställighet på en gång beslut varigenom någon blivit dömd till alkoholistfängelse och annat beslut varigenom han för brott som förövats innan verkställigheten av alkoholistfängelse tog sin början blivit dömd till annat straff, skall alkoholistfängelse träda i stället för det andra straffet om detta är lindrigare än fängelse. Beslut rörande verkställighet av det andra straffet må förty ej meddelas förrän frågan om alkoholistfängelse slutligen avgjorts.

Är det andra straffet straffarbete eller fängelse, skall myndighet som har att förordna om verkställigheten göra anmälan hos den domstol som meddelat domen å alkoholistfängelse, och må denna domstol, där det andra straffet icke överstiger straffarbete i två år, förordna att alkoholistfängelse skall träda i stället för detta straff. Meddelas ej förordnande som sist sagts, skall domen å alkoholistfängelse anses förfallen och målet upptagas till ny handläggning för utmätande av annat straff i stället för alkoholistfängelse. Ådömes därvid straffarbete eller fängelse, vare lag som i 12 § andra stycket sägs.

Innan domstolen meddelar beslut, skall nämndens yttrande inhämtas.

16 §.

Ådömt alkoholistfängelse vare förfallet, där domen ej börjat verkställas inom fem år från det den vann laga kraft.

17 §.

Vad enligt lag eller författning finnes stadgat angående särskild verkan därav att någon dömes till fängelse skall, där ej annat följer av innehållet i denna lag, äga motsvarande tillämpning där någon dömes till alkoholistfängelse.

18 §.

Vad enligt lag finnes stadgat därom att den som ådömts straffarbete tillika skall dömas till avsättning eller mistning av ämbete eller tjänst på viss

tid eller skall vara förlustig annan allmän befattning, evad den av förordnande eller medborgares val beror, skall gälla även för det fall att någon dömes till alkoholistfängelse för brott, varå kan följa straffarbete. Dock må, där jämväl lindrigare straff kan följa, ådömande av förlust utav ämbete eller tjänst ankomma på domstolens prövning.

19 §.

Vad i denna lag finnes stadgat därom att alkoholistfängelse må användas i stället för annat straff eller träda i stället för annat straff gäller icke förlust av ämbete, tjänst eller annan allmän befattning ej heller påföljd som avses i 2 kap. 20 § strafflagen eller liknande påföljd som finnes stadgad i annan lag eller författning.

Vissa bestämmelser om rättegången.

20 §.

I mål vari alkoholistfängelse kan ifrågakomma skall domstolen eller dess ordförande förordna om förundersökning för vinnande av utredning rörande den tilltalades personliga förhållanden samt angående de åtgärder, som med hänsyn därtill må anses lämpligast för hans tillrättaförande. Domstolen eller ordföranden skall tillika, där utlåtande enligt sinnessjuklagen ej inhämtas, förordna att rörande den tilltalade skall anskaffas läkarintyg, avfattat enligt av Konungen meddelade anvisningar.

21 §.

Vid beslut om förundersökning skall lämplig och villig person (förundersökare) förordnas att utföra densamma.

22 §.

Läkarintyg som i 20 § sägs anskaffas av förundersökaren. Denne har att för ändamålet anlita vederbörande fängelseläkare, där den tilltalade hålles i målet häktad, samt eljest annan lämplig läkare, såvitt möjligt med särskild psykiatrisk skolning.

Är den tilltalade på fri fot, vare han pliktig att för läkarundersökningen inställa sig å tid och ort som av läkaren bestämmes. Efter anmälan av förundersökaren må domstolen eller dess ordförande där så erfordras förordna om handräckning för hans inställande.

23 §.

I fråga om förundersökarens åligganden i övrigt samt om ersättning åt honom och åt läkaren skall vad i lagen om villkorlig straffdom stadgas om förundersökare äga motsvarande tillämpning.

24 §.

Nykterhetsnämnd skall på begäran av förundersökaren eller allmän åklagare meddela för nämnden tillgängliga upplysningar rörande den tillta-

lades alkoholmissbruk samt huruvida han förut behandlats för sådant missbruk ävensom avgiva yttrande angående sådana för nämnden kända omständigheter i övrigt, som kunna antagas vara av betydelse vid bestämmandet av de lämpligaste åtgärderna för hans tillrättaförande.

25 §.

Finner domstolen det vara till avsevärt men för den tilltalade eller annan att kännedom om personliga förhållanden, som inför domstolen framkomma genom förundersökningen och därmed sammanhängande utredning, i följd av rättegångens offentlighet vinner spridning, må domstolen kunna bestämma att under handläggningen av sådan fråga åhörarna skola avträda.

Om tvångsmedel.

26 §.

Är någon på sannolika skäl misstänkt att hava begått brott som hör under allmänt åtal eller hos allmän åklagare till åtal angivits och kan alkoholistfängelse ifrågakomma, må den misstänkte, där han finnes vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, av polismyndigheten i orten tagas i förvar, ändå att laga skäl för häktning ej är för handen. Har polismyndigheten icke befogenhet att besluta om häktning, skall anmälan om den vidtagna åtgärden utan dröjsmål göras hos häktningsmyndighet, och har denna att godkänna åtgärden eller förordna om den misstänktes lösgivande.

Finner domstol omständigheterna vara sådana att tilltalad enligt vad i första stycket sägs bör tagas i förvar, meddele förordnande därom.

27 §.

I fråga om behandling av den som tagits i förvar äge vad som finnes stadgat för det fall att någon är för brott kvarhållen motsvarande tillämpning.

28 §.

Har någon tagits i förvar, skall i fråga om rättegången vad i lag finnes stadgat för det fall att någon blivit för brott häktad äga motsvarande tillämpning; och åligger det förty häktningsmyndighet som beslutat åtgärden eller godkänt densamma att därom ofördröjligen göra anmälan hos ordföranden i den domstol som har att upptaga målet.

Om verkställighet av alkoholistfängelse.

29 §.

Där domstolen ej annorlunda förordnar, skall beslut om alkoholistfängelse gå i verkställighet utan hinder därav att det ej äger laga kraft.

Sedan den dömde intagits i anstalt, skall gälla vad i 27 och 30 kap. rätte-

gångsbalken samt 12 § lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av samma balk ävensom 11 och 12 kap. lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes finnes stadgat för det fall att part hålles i målet häktad.

30 §.

Den som intagits å anstalt för undergående av alkoholistfängelse bör där så kan ske sysselsättas på sätt som är ägnat att giva honom förmåga att efter utskrivningen genom arbete förvärva sitt uppehälle. Vid hans sysselsättande skall behörig hänsyn tagas till hans hälsotillstånd och arbetsförmåga. Såsom uppmuntran och belöning för flit och välförhållande må arbetspremie kunna tilldelas honom.

31 §.

Kan å anstalt intagen utöver vad där bestås skaffa sig underhåll eller bekvämlighet som låter förena sig med iakttagande av måttlighet och enkelhet, må det medgivas honom i mån av gott uppförande och såvitt ej ordningen eller säkerheten inom anstalten äventyras.

32 §.

Angående rätt att mottaga besök och att mottaga eller avsända meddelanden skall i tillämpliga delar gälla vad om fängelsefånge är stadgat.

33 §.

Å anstalt intagen skall åtnjuta den frihet som är förenlig med god ordning och säkerhet inom anstalten; dock skall härvid tillses att dylik förmån beredes honom gradvis, i den mån han under anstaltstidens fortgång visar sig därav förtjänt.

34 §.

Bryter å anstalt intagen mot anbefalld ordning, må han underkastas bestraffning i enlighet med därom utfärdade föreskrifter.

---

35 §.

De närmare föreskrifter som erfordras för tillämpning av denna lag utfärdar Konungen eller den myndighet Konungen förordnar.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar men äger tillämpning allenast i mål, däri fråga är om ansvar för brott begånget efter sagda dag.

Utkast

till

Lag

om ändrad lydelse av 2 kap. 2 § strafflagen.

Härigenom förordnas att 2 kap. 2 § strafflagen, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 15 juni 1935 (nr 344), skall erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

I vissa fall må, efter vad därom är särskilt stadgat, användas ungdomsfängelse eller alkoholistfängelse.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utkast

till

Lag

om ändrad lydelse av 15 och 29 §§ strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas att 15 och 29 §§ strafflagen för krigsmakten, 15 § i dess lydelse enligt lagen den 15 juni 1935 (nr 345), skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

15 §.

Straffarter, som — — — viss tid.

I vissa fall må, efter vad därom är särskilt stadgat, användas ungdomsfängelse eller alkoholistfängelse.

29 §.

Officer eller — — — krigsman innehar.

Dömes krigsman, som hör till det vid krigsmakten fast anställda manskap, till straffarbete eller för brott, varå kan följa straffarbete, till alkoholistfängelse, skall han av vederbörande befälhavare skiljas från sin anställning vid krigsmakten; dock må, där brottet ej är sådant att den dömdes medborgerliga anseende därigenom fläckas eller spilles samt tiden för ådömt straffar-

bete ej uppgår till sex månader eller, om alkoholistfängelse ådömes, å brottet kan följa lindrigare straff än straffarbete i sex månader, på befälhavaren bero att bibehålla den dömde vid berörda anställning.

Har officer — — — fullo undergången.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utkast

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.

Härigenom förordnas att 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

3 §.

Har legitimerad — — — laga kraft,

för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, dömts till straffarbete eller alkoholistfängelse eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17 eller 33 §, 15 kap. 9 eller 14 § eller 18 kap. 6 § strafflagen till fängelse

eller, där — — — viss tid,

eller fällts — — — här nedan,

skall medicinalstyrelsen, — — — för suspensionstiden.

Där läkare — — — utöva läkarkonsten.

5 §.

Har någon, som är behörig att utöva läkarkonsten, dömts till straffarbete eller alkoholistfängelse eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17 eller 33 §, 15 kap. 9 eller 14 § eller 18 kap. 6 § strafflagen till fängelse eller till ansvar för förseelse, som i 7 § här nedan sägs, eller har innehavare av sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid, skall domstolen till medicinalstyrelsen insända protokoll och utslag i målet.

Har någon — — — hos Konungen.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utkast

till

Lag

om ändrad lydelse av 11 kap. 11 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas att 11 kap. 11 § giftermålsbalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

11 §.

Varder ena — — — i äktenskapet.

Dömes ena maken till straffarbete på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till fängelse eller tvångsarbete i minst ett år eller till alkoholistfängelse och yrkar andra maken äktenskapsskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömde låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske. Samma lag vare, om ena maken varder av utländsk domstol dömd till frihetsstraff i minst ett år och andra maken på den grund vill skiljas.

För straffdom — — — samtyckt därtill.

Vill make — — — sin talan.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utkast

till

Lag

om ändrad lydelse av 31 § lagen den 2 augusti 1927 (nr 333) om utlännings rätt att här i riket vistas.

Härigenom förordnas att 31 § lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

31 §.

Konungens befallningshavande må meddela förordnande om utvisning från riket av följande utlänningar, nämligen:

— —

4) den, som här i riket genom utslag, som äger laga kraft, blivit för annat brott än ovan avses dömd till straffarbete, till fängelse ej under sex månader, till alkoholistfängelse, till ungdomsfängelse eller till tvångsuppfostran, allt såvitt brottets beskaffenhet föranleder till antagande, att fara av hans vistelse i riket kan uppstå för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet; dock att utvisning för det brott ej må ske, där ej förhör, som i 32 § sägs, i ärendet hållits, innan sex månader förflutit från det han efter utståndet straffarbete eller fängelse blivit frigiven eller ock från alkoholistfängelse, ungdomsfängelse eller allmän uppfostringsanstalt blivit utskriven på prov eller, där sådan utskrivning ej skett, blivit slutligt utskriven;

— —

Vid bedömande — — — därtill äro.

Om hemsändande — — — särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utkast

till

Lag

om ändrad lydelse av 36 och 37 §§ lagen den 12 juni 1931 (nr 233) om behandling av alkoholister (alkoholistlag).

Härigenom förordnas att 36 och 37 §§ lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister (alkoholistlag) skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

36 §.

Den, som på grund av slutligt beslut intagits å allmän alkoholistanstalt, må kvarhållas under en tid av ett år. Har han förut varit intagen å sådan anstalt eller undergått alkoholistfängelse och är beslutet meddelat inom fem år från senaste utskrivningen, må han kvarhållas under en tid av två år.

Utskrivning från — — — ordentligt liv.

37 §.

Har beslut om intagande å allmän alkoholistanstalt grundats därpå, att den, som beslutet avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller har beslutet meddelats jämlikt 25 §, eller har någon, som förut

minst tre gånger varit intagen å allmän alkoholistanstalt eller å anstalt för undergående av alkoholistfängelse, ånyo intagits å allmän alkoholistanstalt enligt slutligt beslut, som meddelats inom ett år från senaste utskrivningen, då må den intagne, därest han med hänsyn till sin sinnesart samt sitt föregående liv och förhållande i anstalten måste antagas i händelse av utskrivning icke komma att föra ett nyktert och ordentligt liv, kvarhållas under två år utöver den tid, han enligt 36 § längst kunnat kvarhållas.

Där någon — — — till prövning.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utkast

till

Lag

om ändrad lydelse av 19 § 12 punkten förordningen den 16 februari 1864 (nr 11 s. 101) om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall.

Härigenom förordnas att 19 § 12 punkten förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 12 maj 1933 (nr 181), skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

19 §.

12. Den som — — — honom lös.

Att för brott misstänkt som är hemfallen åt alkoholmissbruk i vissa fall kan tagas i förvar, därom är särskilt stadgat.

Ej må — — — därtill samtycker.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utkast

till

Lag

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 2 juni 1922 (nr 214) om tiden för företagande av rannsakning med häktad.

Härigenom förordnas att 1 § lagen den 2 juni 1922 om tiden för företagande av rannsakning med häktad, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 6 juni 1924 (nr 208), skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Har någon — — — den häktade.

Anmälan, som i första stycket sägs, skall innefatta uppgift om den häktades ålder och om beskaffenheten av det brott, för vilket han blivit häktad, ävensom, därest han fyllt aderton år, innehålla upplysning, huruvida han erkänt gärningen, och, i sådant fall, huruvida han tillförene blivit dömd till fängelse eller straffarbete. Anmälan skall ock, där anledning finnes till antagande att den häktade är hemfallen åt alkoholmissbruk, innehålla upplysning därom.

Kan ej — — — själv uppgivit.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

MOTIV.

Inledning.

Behandling av alkoholister i administrativ ordning.

Medan frågan om den straffrättsliga behandlingen av alkoholbrottsligheten i vårt land ännu är olöst, har genom de senaste årtiondenas lagstiftning möjlighet skapats för ett ingripande mot alkoholister å administrativ väg efter nya principer.

Sedan 1907 års riksdag i anledning av väckt motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om utredning, huruvida och i vad mån föreskrifter kunde meddelas i fråga om internering av alkoholister även mot deras vilja i för dem avsedda kuranstalter, uppdrog Kungl. Maj:t åt den samma år tillsatta fattigvårdslagstiftningskommittén att inkomma med förslag i ämnet. Kommittén avgav den 3 december 1910 betänkande med förslag till lag om behandling av alkoholister. Förslaget förelades, efter omarbetning, 1913 års riksdag genom proposition nr 193 och blev av riksdagen med vissa ändringar antaget. Den 30 juni 1913 utfärdades lag om behandling av alkoholister, vilken lag trädde i kraft den 1 augusti 1916. Enligt lagen kunde länsstyrelse förordna om intagning å allmän alkoholistanstalt av sådan åt dryckenskap hemfallen person, som i följd av sitt alkoholmissbruk vore farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller utsatte hustru eller barn, som han vore skyldig försörja, för nöd eller uppenbar vanvård eller låge fattigvården eller familjen till last. Den 9 juni 1922 gjordes ett tillägg till lagen, varigenom dess tillämpningsområde så till vida utvidgades, att förordnande om intagning å anstalt skulle kunna meddelas jämväl i det fall att en åt dryckenskap hemfallen person blivit under de två senast förflutna åren upprepade gånger dömd till ansvar för fylleri.

Sedan åt 1927 års sakkunniga för revision av lösdrivarlagstiftningen uppdragits att utarbeta förslag till ny lag i ämnet, framlade dessa den 11 november 1929 betänkande med förslag till lagstiftning om alkoholistvård med följdförfattningar. Efter överarbetning av förslaget inom socialdepartementet framlades det genom proposition den 6 mars 1931 (nr 164) för riksdagen. Sedan propositionen med vissa ändringar antagits av riksdagen, utfärdades den 12 juni 1931 nu gällande lag om behandling av alkoholister (alkoholistlagen), vilken trädde i kraft den 1 juli 1932.

Alkoholistlagen har i huvudsak följande innehåll. De i den äldre lagen stadgade indikationerna för behandling enligt lagen ha bibehållits, beträf-

fande en del dock i något modifierad form. Därjämte har lagen gjorts tillämplig jämväl å sådana åt alkoholmissbruk hemfallna personer, vilka äro ur stånd att taga vård om sig själva eller föra ett för närboende eller andra grovt störande levnadssätt. De åtgärder som kunna vidtagas äro dels vissa hjälpåtgärder, bland annat övervakning, dels ock intagning å allmän alkoholistanstalt. Beslut om hjälpåtgärder kan meddelas av nykterhetsnämnd eller länsstyrelse, varemot beslut om intagning å alkoholistanstalt ankommer på länsstyrelsen. Initiativ till behandling tages av nykterhetsnämnd, av polis- eller åklagarmyndighet eller av förmyndare eller anhöriga. Utan därom gjord ansökan äger länsstyrelsen besluta om behandling, därest någon som faller under lagen begått brottslig gärning men i anseende till sin sinnesbeskaffenhet vid gärningens begående icke fällts till ansvar och funnits icke vara i behov av vård å sinnessjukhus. Därjämte må den som är hemfallen åt alkoholmissbruk på egen ansökan intagas å anstalt, därest han förbinder sig kvarstanna under viss tid, som dock ej må överstiga ett år. Den som tvångsvis intagits å allmän alkoholistanstalt må kvarhållas under ett år eller, om han under de senaste fem åren varit intagen å sådan anstalt, två år. Utskrivning från anstalten skall ske tidigare, där grundad anledning föreligger till antagande att den intagne efter utskrivningen skall föra ett nyktert och ordentligt liv. I vissa fall må den intagne kvarhållas två år utöver den tid som nyss nämnts. Allmän anstalt enligt alkoholistlagen är dels anstalt eller avdelning därav, som av staten inrättats för sådant ändamål, och dels av landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan anordnad anstalt eller avdelning därav, vilken av Konungen erkänts såsom allmän alkoholistanstalt.

Behandling av alkoholbrottslingar.

Frågan om särskild behandling av alkoholister som begått brott upptogs i vårt land först av professorn J. C. W. Thyrén i hans arbete »Principerna för en strafflagsreform» (del I s. 166). Thyrén uttalade därvid, att domstolarna borde äga befogenhet att i vissa fall förordna, att straff skulle utbytas mot internering å alkoholistanstalt. Angående de fall då sådan internering skulle kunna träda i stället för straff framhöll Thyrén att en så ingripande åtgärd som internering å anstalt icke borde knytas till varje än så obetydlig förseelse ävensom att det av allmänpreventiva hänsyn icke vore lämpligt att vid svåra brott låta den till arten mildare anstaltsbehandlingen träda i stället för det strängare frihetsstraffet. Internering borde således endast ådömas inom ett begränsat område av straffbarhet samt i följd därav dels en gräns uppställas nedanom vilken, dels en gräns ovanom vilken internering vore utesluten. Från denna regel kunde dock med skäl det undantag göras, att internering jämväl kunde förekomma vid viss iteration av brott, som möjligen ginge under nämnda minimigräns för straffbarhet men som synnerligen nära sammanhängde med alkoholmissbruk. Beträffande bestäm-

mandet av minimigränsen för den straffbarhet, som i allmänhet borde krävas såsom grund för internering, föreslogs att denna gräns icke skulle sättas högre än 30 dagsinkomsters böter, därvid emellertid uttalades att det icke funnes något skäl varför icke all utpräglad tredska vid — större eller mindre — böters betalning, då denna tredska (t. ex. genom lättja) sammanhängde med alkoholmissbruk, skulle kunna, i stället för med vanligt förvandlingsstraff, beläggas med internering. Beträffande maximigränsen för den straffbarhet varvid internering kunde ådömas borde den kunna sättas så högt upp som till cellstraffets allmänna maximum, eventuellt tre år. Det borde ligga i domarens hand att efter fallets beskaffenhet fritt avgöra, huruvida internering borde förekomma eller ej. Men för fall, där sådan ansåges böra ske, borde lagen avgöra, huruvida internering skulle ådömas ensamt eller i förening med straff. Det syntes lämpligt att inom bötesstraffets och förvandlingsstraffets område alltid följa den alternativa principen. Beträffande cellstraffet borde en indelning ske. Om straffet understege ett år, borde internering utesluta straff. Vid cellstraff uppgående till ett år eller mer borde den tilltalade (av allmänpreventiva skäl) dömas till cell — möjligen vid längre straff med viss straffminskning — och efter utståndet straff interneras. En sådan anordning beträffande de svårare brottslingarna vore betingad av den höga alkoholistprocenten bland återfallsförbrytarna.

Sedan frågan om sambandet mellan straff och alkoholistvård därefter vid upprepade tillfällen varit föremål för debatt i samband med lagstiftningen om behandling av alkoholister i administrativ ordning, därvid frågan emellertid ansetts böra vinna sin lösning först i samband med en allmän strafflagsreform, upptogs den av professorn Alfred Petrén i en framställning, som denne den 23 november 1928 avlät till chefen för socialdepartementet för att tagas i övervägande i samband med den då pågående revisionen av alkoholistlagen. I berörda framställning förordade Petrén att oberoende av en allmän strafflagsreform förhållandet mellan straff och alkoholistvård måtte fullständigt regleras. Såsom en olägenhet av gällande regler framhölls att en person som internerats å alkoholistanstalt under anstaltsvistelsen eller i direkt anslutning till denna kunde ha att undergå omedelbart ådömt frihetsstraff eller förvandlingsstraff för böter i sådana fall där brottet stode i samband med alkoholmissbruk. Petrén ifrågasatte huruvida icke vid brott som hade sin rot i dylikt missbruk anstaltsvård borde träda i stället för straff. Domstol borde få befogenhet att ådöma internering. Vid fylleri samt eljest vid ringare brott borde möjlighet finnas att meddela villkorlig interneringsdom med skyldighet för den dömde att stå under nykterhetsnämndens övervakning. Interneringstiden borde icke vara absolut tidsbestämd. Maximitiden borde vara fastställd i lagen, under det att minimitiden av allmänpreventiva grunder borde påverkas av det interneringen föranledande brottets beskaffenhet. Utskrivning borde alltid vara villkorlig och förenad med övervakning under viss prövotid, så att garanti vunnes för att i händelse av återfall i alkoholmissbruk under prövotiden återintagning ägde rum även om nytt brott icke blivit begånget.

Petréns framställning överlämnades till de sakkunniga för revision av lösdrivarlagstiftningen, varefter dessa den 31 december 1929 avgåvo betänkande med förslag till lag om internering å allmän alkoholistanstalt av förbrytare, hemfallna åt dryckenskap, jämte vissa andra lagförslag. Förslaget innehåller huvudsakligen följande. Om någon som är hemfallen åt dryckenskap begår brott och dömes till böter eller till fängelse i högst ett år eller till straffarbete i högst sex månader, skall domstolen under vissa förutsättningar äga förordna att den dömde skall, i stället för att undergå det ådömda straffet, intagas å allmän alkoholistanstalt. Förutsättningarna för dylikt förordnande äro dels att dryckenskapen varit en medverkande orsak till brottet dels ock att vård å allmän alkoholistanstalt är tjänligare för hans tillrättaförande än undergående av straff. I förslaget meddelas vidare bestämmelser åsyftande att förhindra att person som internerats å alkoholistanstalt under anstaltsvistelsen eller omedelbart efter denna nödgas undergå förvandlingsstraff för böter. Allmän åklagare skall ej äga tala å brott som begåtts av någon, vilken enligt myndighets förordnande är intagen å allmän alkoholistanstalt, med mindre länsstyrelsen givit åtalslov. Domstolen äger under vissa förutsättningar meddela villkorligt anstånd med verkställighet av förordnande om intagning å allmän alkoholistanstalt.

I betänkandet yttrade de sakkunniga bland annat att en reglering av frågan om behandlingen av alkoholbrottslingar borde genomföras utan avbidan på en allmän strafflagsreform. De sakkunniga framhöllo tillika att de förhållanden som gjort att frågan bragts på tal och att man sökt att, åtminstone delvis, få den fram till en snabbare lösning framförallt vore de olägenheter för en ändamålsenlig behandling av de å alkoholistanstalt internerade, som framträtt genom uppkomna konflikter med därunder förekommande verkställighet av straff. Det vore förnämligast verkställigheten av förvandlingsstraff för böter, särskilt böter för fylleri, vartill klagomålen hänförde sig, men enahanda förhållanden gjorde sig ock gällande med avseende å kortare frihetsstraff.

I yttranden som avgåvos över förslaget gjordes från flera håll erinringar mot att frihetsstraff skulle få utbytas mot intagning å allmän alkoholistanstalt. Invändningarna grundades däråt att detta kunde medföra, att även i administrativ ordning meddelade förordnanden om intagning å sådan anstalt i den allmänna uppfattningen erhölle karaktären av straff. En dylik föreställning skulle i längden inverka hinderlig för alkoholistanstalternas arbete och borde därför förebyggas. Däremot förordades av de hörda myndigheterna allmänt att sådana bestämmelser måtte meddelas som de sakkunniga föreslagit till förhindrande därav att en å alkoholistanstalt intagen uttoges därifrån för att undergå förvandlingsstraff för böter eller att sådant förvandlingsstraff skulle av honom avtjänas efter det han från anstalten utskrivits.

Statistiska uppgifter.

Frågan om sambandet mellan alkohol och brottslighet har sedan lång tid varit föremål för uppmärksamhet inom kriminalstatistiken.

För vårt lands vidkommande föreligger från senare tid en av socialstyrelsen år 1920 publicerad undersökning, betitlad »Undersökningar rörande alkoholens sociala skadeverkningar» (Sveriges off. statistik, Stockholm 1921). Primärmaterialet till undersökningen insamlades genom rikets underdomstolar, vilka fått sig ålagt att för varje person, som under loppet av år 1917 — tyvärr ett i alkoholavseende föga typiskt år — sakfällts för grövre brott, ifylla ett för ändamålet upprättat formulär. Häri frågades 1) om den sakfällde vore kronisk alkoholist eller eljest begiven på starka drycker, 2) om den sakfällde vid brottets begående befunnit sig i berusat tillstånd och vilken betydelse detta haft för brottets begående samt 3) om brottet förövats i syfte att erhålla rusdrycker (eller medel till sådana) eller om den sakfällde befunnit sig i nödställd belägenhet som förorsakats av begivenhet på starka drycker.

Undersökningen gav till resultat, att av hela antalet under år 1917 dömda grövre förbrytare, tillhopa 8 071, sammanlagt 1 632 eller 20·2 % ansetts hänförliga till någon av ovan angivna kategorier. Av samtliga sakfällda voro 753 eller 9·3 % kvinnor och bland dessa utgjorde det redovisade antalet alkoholbrottslingar 56 eller 7·4 %. Vid bedömandet av dessa genomsnittstal borde enligt vad som framhölls i utredningen hänsyn bl. a. tagas till egendomsbrottens övertalighet under redogörelseåret (över $^3/_4$ av samtliga brott mot $^2/_3$ under normalår), en omständighet som bidroge till att det relativa antalet alkoholbrott blivit lägre än under ett i brottslighetshänseende mera normalt år.

Av de redovisade alkoholfallen avsåg den övervägande delen (motsvarande 12·9 % av de avdömda brotten) personer vilka varit begivna på starka drycker, alltså enligt undersökningens terminologi vanedrinkare, medan »tillfällighetssupare» — d. v. s. personer som ej varit begivna på starka drycker men dock varit berusade vid brottets begående — representerade blott hälften så många brott. Frekvensen av alkoholfall inom olika brottsgrupper varierade betydligt. De högsta procenttalen, 40—50 %, visade våldsbrotten, där gärningsmannens berusade tillstånd spelat huvudrollen, medan alkoholbrottsligheten vid egendomsbrotten — vilken här övervägande stod i samband med vanemässigt alkoholmissbruk — visade väsentligt lägre tal, omkring 20 %.

Sedan ett antal år ha av vederbörande pastorer och predikanter vid rikets fångvårdsanstalter avgivits rapporter till fångvårdsstyrelsen rörande de för avtjänande av urbota straff intagna fångarnas begivenhet på rusdrycker. En sammanställning av dessa rapporter för åren 1923—1934 har gjorts i nedanstående tabell.

Intagningsår	Begivna på rusdrycker	Icke begivna på rusdrycker	Summa
1923	821	1 338	2 159
1924	748	1 186	1 934
1925	672	1 547	2 219
1926	668	1 459	2 127
1927	711	1 498	2 209
1928	667	1 591	2 258
1929	642	1 692	2 334
1930	630	1 803	2 433
1931	638	1 731	2 369
1932	686	2 022	2 708
1933	681	1 907	2 588
1934	789	1 794	2 583
Summa	**8 353**	**19 568**	**27 921**

Av de under de angivna åren intagna fångarna ha sålunda i medeltal icke mindre än 29·9 % angivits såsom begivna på rusdrycker. Då det emellertid synts sannolikt, att ett flertal av dem som angivits såsom begivna på rusdrycker icke varit hemfallna åt alkoholmissbruk i sådan grad att särskild behandling kunde vara erforderlig och det för förevarande utredning närmast är av intresse att erhålla en uppfattning om frekvensen av hemfallenhet åt alkoholmissbruk i denna mening, ha föreståndarna för rikets samtliga fångvårdsanstalter anmodats att beträffande de å en viss dag i anstalterna förvarade fångarna angiva huru många som kunde anses ha varit hemfallna åt alkoholmissbruk vid brottets begående. Av de inkomna uppgifterna, vilka avsett de fångar, som den 20 november 1935 förvarades å anstalterna för avtjänande av urbota straff, framgår att av samtliga 1 375 fångar allenast 126 eller 9·16 % ansetts hemfallna åt alkoholmissbruk. Av dessa 126 fångar voro 2 vid brottets begående under 21 år.

Av följande tabell framgår strafftidens längd för de fångar, som vid brottets begående fyllt 21 år.

Ådömda straff	Hemfallna åt alkoholmissbruk		Icke hemfallna åt alkoholmissbruk	
	Antal fångar	%	Antal fångar	%
Fängelse 1—6 mån	15	12·10	271	23·34
» över 6 »	4	3·23	31	2·67
Straffarbete 2—3 »	5	4·03	30	2·58
» 3—6 »	13	10·48	140	12·06
» 6—12 »	29	23·39	184	15·85
» 1—2 år	26	20·97	187	16·11
» över 2 »	32	25·80	318	27·39
Summa	**124**	**100·00**	**1 161**	**100·00**

Specialundersökningar rörande sambandet mellan alkohol och brottslighet ha även företagits i ett flertal främmande länder, bl. a. i Norge.

I den norska alkoholkommissionens betänkande år 1914 offentliggjordes bl. a. resultatet av en undersökning rörande förbrytares dryckenskap, berusade tillstånd m. m., byggd på de norska landsfängelsernas »räknekort» för femårsperioden 1 april 1903—1 april 1908. Undersökningen avsåg endast fångar som dömts till minst sex månaders fängelse och omfattade 1 653 män och 195 kvinnor. Den på detta material grundade statistiken visade att omkring 50 % av männen och 40 % av kvinnorna voro begivna på starka drycker. Av undersökningen framgick vidare att återfallsförbrytare voro alkoholister i långt högre grad än de brottslingar som första gången dömdes till straff.

Fängelsedirektören Hartvig Nissen i Oslo offentliggjorde år 1933 resultatet av en av honom utförd undersökning i samma ämne. Undersökningen omfattade sammanlagt 682 fångar, vilka under åren 1927—1933 varit intagna på Botsfengslet i Oslo. Av dessa fångar hade 259 dömts för stöld, 92 för våldsbrott och 331 för sedlighetsbrott. Med ledning av bl. a. uppgifter i de av fängelseläkaren förda journalerna har Nissen fördelat fångarna med hänsyn till deras ställning till alkoholen på följande sätt:

	Antal	%
Absolutister	52	7·6
Måttliga	149	21·9
Tillfälliga missbrukare	417	61·1
Alkoholister	64	9·4
Summa	682	100·0

Sambandet mellan alkoholism och brottslighet framgår även vid en undersökning av den kriminella belastningen hos personer som i vårt land i administrativ ordning intagits å allmän alkoholistanstalt. En sammanställning av uppgifter i dylikt hänseende är verkställd i nedanstående tabell.

Vid de allmänna alkoholistanstalterna under år 1934 intagna alkoholister, fördelade med hänsyn till kriminell belastning m. m.

	Antal	%
Ej förut dömda	141	22·5
Ådömda endast böter: för fylleri	183	29·2
» » » » andra förseelser	58	9·3
Undergått frihetsstraff eller tvångsuppfostran men ej behandlats enligt lösdrivarlagen	92	14·7
Behandlats enligt lösdrivarlagen men ej undergått frihetsstraff eller tvångsuppfostran	42	6·7
Behandlats enligt lösdrivarlagen samt tillika undergått frihetsstraff	110	17·6
Summa intagna	626	100·0

Av de 626 under året intagna hade sålunda 485 eller 77·5 % tidigare varit föremål för ingripande från samhällets sida. Ett flertal hade t. o. m. upprepade gånger varit föremål för sådant ingripande. Sålunda hade 57 personer undergått straff för återfall i stöld, därav 20 för andra, 12 för tredje, 7 för fjärde, 6 för femte, 3 för sjätte, 1 för sjunde, 4 för åttonde, 3 för nionde och 1 för elfte resan. En uppfattning om återfallsfrekvensen i övrigt kan erhållas av följande tabell, i vilken angives det totala antalet ingripanden av olika slag som vidtagits mot ovannämnda 485 personer.

Ingripandets art	Antal ingripanden	Antal personer	Antal ingripanden per person
Böter för fylleri (minst)	7 611	458	16·6
Tvångsuppfostran	7	7	1
Frihetsstraff	550	202	2·7
Intagning å arbetshem	85	19	4·5
Varning för lösdriveri	427	144	3
Tvångsarbete	244	72	3·4

Utöver de i ovanstående tabell angivna samhällsingripanden hade i 476 fall ådömts bötesstraff för annat brott än fylleri. Ovannämnda 485 personer hade sålunda före intagningen i allmän alkoholistanstalt varit föremål för tillhopa 9 400 ingripanden från samhällets sida eller i medeltal 19·4 per person. Av de i tabellen angivna frihetsstraffen hade minst 88 ådömts för våld, misshandel eller hemfridsbrott, 62 för bedrägeri och därmed likartade brott samt 287 för stöld eller inbrott.

I detta sammanhang må också erinras om en av docenterna Gunnar Dahlberg och Sven Stenberg utförd undersökning rörande de 4 804 alkoholister i Stockholm som under åren 1916—1930 varit föremål för åtgärder från nykterhetsnämndens sida. I fråga om dessa alkoholisters kriminalitet m. m. ger undersökningen vid handen att 36 % av männen och 57 % av kvinnorna blivit dömda för brott eller lösdriveri eller varnade för lösdriveri.

De nu omförmälda undersökningarna bekräfta det kända faktum att ett nära samband råder mellan alkoholmissbruk och brottslighet. Att siffermässigt angiva i vilken omfattning brottslingar äro hemfallna åt alkoholmissbruk är emellertid förenat med åtskilliga vanskligheter. Detta sammanhänger delvis med den omständigheten att gränsen mellan det tillfälliga och det vanemässiga missbruket alltid måste bliva i viss mån flytande och beroende på en subjektiv uppskattning. Det anmärkningsvärt höga antalet alkoholmissbrukare i den ur fångvårdsstatistiken återgivna tabellen å sid. 23 torde sålunda med all sannolikhet kunna förklaras därav, att under det mindre expressiva uttrycket »begivna på rusdrycker» hänförts även jämförelsevis lindriga fall av alkoholmissbruk. Å andra sidan visar erfarenheten från alkoholistvården att sådana uttryck som hemfallenhet åt dryc-

kenskap eller alkoholmissbruk lätt tolkas såsom innebärande fordran på ett långt framskridet socialt och moraliskt förfall.

Ehuru sistnämnda anmärkning med visst fog torde kunna riktas mot undersökningen den 20 november 1935, ha de sakkunniga emellertid ansett sig böra fästa särskilt avseende vid resultatet av denna undersökning. Enligt denna var procenttalet alkoholbrottslingar 9·16, ett tal som rätt väl överensstämmer med den — visserligen under delvis andra förhållanden — utförda undersökningen i Norge. Då de sakkunniga emellertid på förut angivet skäl betrakta denna siffra såsom väl låg, ha de i det följande utgått ifrån att bland samtliga de till urbota straff dömda fångar de åt alkoholmissbruk hemfallna uppgå till *12 %*.

De sakkunnigas uppdrag.

I det yttrande till statsrådsprotokollet den 20 april 1934, vari chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, framlagt motivering för sin hemställan om tillkallande av särskilda sakkunniga att inom departementet biträda med verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden, har omnämnts, att frågan om en reform av straffverkställigheten och fångvården aktualiserats genom landshövdingen Hagströmers utredning angående viss koncentration inom fångvårdsväsendet (statens off. utr. 1931: 16) samt statens organisationsnämnds förslag angående fångvårdens framtida ordnande. En fångvårdsreform torde emellertid — enligt vad vidare anfördes — förutsätta en lösning av vissa trängande reformfrågor beträffande straffsystemet, nämligen frågorna om behandlingen av ungdomliga förbrytare samt om särskilda åtgärder mot alkoholbrottsligheten och mot brottslighet på grund av lättjefullhet. Vad angår behandlingen av alkoholbrottsligheten yttrade departementschefen följande.

Beträffande *alkoholbrottsligheten* hade den uppfattningen sedan länge varit rådande, att ett effektivt bekämpande av denna brottslighet icke kunde ske endast genom användande av straff. Särskilt de lindrigare straffen, böter och kortvariga frihetsstraff, vore enligt sin natur föga verksamma för att tillrättaföra en förbrytare, som vore hemfallen åt missbruk av alkohol. Förslag hade därför framställts att man skulle i stället för eller jämte straffet använda tvångsinternering på alkoholistanstalt, i syfte att låta alkoholbrottslingen genomgå en behandling, speciellt inriktad på hans befriande från alkoholvanor. Vid utredningen av detta spörsmål borde beaktas det betänkande som den 31 december 1929 avgivits av sakkunniga för revision av lösdrivarlagstiftningen, innefattande förslag till lagstiftning om internering å allmän alkoholistanstalt av förbrytare hemfallna åt dryckenskap, ävensom de över betänkandet avgivna yttrandena.

De i departementschefens yttrande åsyftade reformerna på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden omfattade jämväl revision av bestämmelserna om förvandlingsstraff för böter. De för utredning härutinnan tillkallade sakkunniga avgåvo den 15 november 1935 betänkande med förslag till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff med flera författningar (statens off. utr. 1935: 56). I förslaget ha beaktats de olägenheter, som äro förknippade därmed att å allmän alkoholistanstalt intagna nödgas undergå förvandlingsstraff för böter antingen under tiden för anstaltsvistelsen eller i omedelbar anslutning till denna. I fråga om dem som intagits å allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt föreslås nämligen att förvandling av böter som skett före intagandet skall vara förfallen samt därjämte att förvandling ej må ske av böter som ådömts före intagandet och att böter som ådömts efter intagandet men före utskrivningen ej må förvandlas med mindre anstaltens styrelse det påkallar. Förslaget innehåller jämväl särskilda bestämmelser angående förvandling av böter som ådömts alkoholister, åsyftande att innan förvandling av sådana böter sker undersökning skall äga rum huruvida åtgärd enligt alkoholistlagen skall vidtagas mot den bötfällde.

Efter förslagets framläggande har frågan om behandling av alkoholister som dömts till böter gjorts till föremål för särskild utredning inom justitiedepartementet. I anledning härav har nu förevarande utredning begränsats att avse behandlingen av sådana åt alkoholmissbruk hemfallna brottslingar som förskyllt fängelse eller svårare straff.

De sakkunnigas förslag.

Allmän motivering.

Den statistiska utredningen bekräftar att alkoholismen är starkt utbredd bland brottslingarna. Uppenbarligen är detta förhållande i regel uttryck för ett bestående orsakssammanhang mellan alkoholism och brottslighet. Vidare är det känt att antalet alkoholister bland återfallsbrottslingarna är förhållandevis väsentligt högre än bland förstagångsbrottslingar, och i sin mån bekräftas detta även av utredningen. På grund härav framstår alkoholismen såsom en så viktig källa till brottslighet, att åtgärder varigenom brottsliga alkoholister på ett tidigt stadium av sin kriminalitet befrias från alkoholvanor äro ägnade att medföra betydande verkningar i kampen mot brottsligheten. Att bereda tillgång till en så beskaffad behandling av alkoholbrottslingar utgör därför ett kriminalpolitiskt intresse av synnerlig vikt.

För en effektiv behandling av alkoholismen hos brottslingarna äro de all-

männa straffarterna, frihetsstraff och böter, i väsentliga avseenden otillräckliga eller bristfälliga. Att böter och förvandlingsstraff för böter äro för detta ändamål otjänliga behöver ej närmare utvecklas. Detsamma gäller beträffande de frihetsstraff som omedelbart ådömas och äro så kortvariga att redan till följd därav utrymme saknas för effektivt avvänjande från spritmissbruk och för personlig påverkan. Men även frihetsstraff av en tidslängd som i och för sig kunde anses tillräcklig äro behäftade med den bristen att den penitentiära verkställighet som ingår såsom väsentligt led i varje frihetsstraff i många fall icke är ägnad att förbättra alkoholmissbrukarna. Åtskilliga av dem ha sålunda svårt att fördraga cellstraffet och den gängse fängelserutinen är ofta lika olämplig för alkoholmissbrukare som för psykiskt defekta individer. Alkoholister behöva fysiskt mera stärkande och hälsosamt arbete än vad straffanstalten med dess begränsade område i regel kan erbjuda. Särskilt har friluftsarbete visat sig gynnsamt påverka dem som kunnat sättas till sådant arbete. För alkoholistbehandlingen erfordras ej heller en disciplin av den strama beskaffenhet som är nödvändig å de vanliga straffanstalterna. Den personliga kontakt mellan anstaltsledningen och den intagne, som avser att bereda ledningen möjlighet att genom råd och hjälp väcka och understödja den intagnes strävan att i framtiden föra ett nyktert och skötsamt liv och som utgör ett centralt led i alkoholistbehandlingen, torde jämväl vara svår att ernå inom de vanliga straffanstalterna.

Härtill kommer vidare att vid de vanliga frihetsstraffen frigivning sker å viss på förhand bestämd dag. Till följd härav saknas möjlighet att utnyttja den enligt erfarenheten från alkoholistvården högst verkningsfulla vädjan till den intagnes ambition och egna intresse som ligger däri, att anstaltsvistelsens längd göres beroende av hans sinnesart och uppförande. Icke heller kan vid frigivning från ett tidsbestämt straff någon hänsyn tagas till de förhållanden vari den frigivne försättes efter frigivningen och hans därav betingade utsikter att i framtiden föra ett ostraffligt liv. Ej minst viktigt i detta avseende är läget å arbetsmarknaden. Sker frigivning vid en tidpunkt då något arbete icke står att erhålla, råkar den frigivne inom kort i nödställd belägenhet, och därifrån är steget ej långt till återfall i alkoholmissbruk och brott.

I de vanliga frihetsstraffens konstruktion finnes endast föga utrymme för eftervård. Sådan förekommer nämligen endast i samband med villkorlig frigivning från de relativt långa straffen; det förutsättes undergången straffverkställighet i minst ett år, och tillsynstiden, som är begränsad till den återstående strafftiden, är ofta icke längre än några månader. Bristen på eftervård är särskilt kännbar i fråga om alkoholbrottslingar, vilka på grund av sina med alkoholvanorna sammanhängande karaktärsbrister kanske mer än andra äro i behov av fortsatt stöd och tillsyn efter anstaltsvistelsens slut.

I samtliga nu berörda avseenden äger behandlingen å allmän alkoholistanstalt bestämda företräden såsom medel att förebygga fortsatt alkoholmissbruk. Den uppfostringsverksamhet, arbetsskyldighet och disciplin som där

förekomma äro uteslutande anpassade efter förbättringssyftet. Tiden för anstaltsvistelsen är relativt obestämd. Före den slutliga utskrivningen äger som regel försökspermission rum, därvid den permitterade kan ställas under övervakning, och jämväl efter utskrivning skall i allmänhet eftervård anordnas. Det ligger därför nära till hands att undersöka huruvida icke de allmänna alkoholistanstalterna kunna utnyttjas även för behandling av alkoholbrottslingar. En tvångsintagning därstädes av sådana brottslingar kan tänkas anordnad antingen såsom tillägg till eller i stället för vanligt straff.

En kumulation av straff och tvångsintagning å alkoholistanstalt förekommer såsom framgår av redogörelsen för främmande rätt flerstädes i utlandet. I Danmark skall tvångsintagning verkställas efter frihetsstraffets avslutande eller, om villkorlig straffdom meddelas, genast. I Tyskland föreskrives i den år 1933 genomförda lagstiftningen om skyddsåtgärder att tvångsintagning å alkoholistanstalt kan helt eller delvis verkställas jämväl före frihetsstraffet. Emot en dylik kumulation tala emellertid samma skäl som på sin tid föranledde att man icke anordnade förvaring av minskat tillräkneliga brottslingar såsom tillägg till vanligt straff utan lät förvaringen träda i straffets ställe. Även för tillrättaförande av alkoholister är nämligen verkställighet av ett frihetsstraff med tillägg av tvångsintagning å alkoholistanstalt ett väl i de flesta fall onyttigt lidande, och framför allt innebär tvångsintagningen städse en frihetsinskränkning som är ägnad att i viss utsträckning fullgöra straffets allmänpreventiva funktion och som därför, om den kumuleras med straffet, leder till en obillig hårdhet mot den brottslige.

Utvägen att vid alkoholbrottslighet använda tvångsintagning å allmän alkoholistanstalt i stället för straff föreslogs såsom förut nämnts i 1929 års betänkande. Flertalet av de myndigheter som yttrade sig över förslaget hade intet att erinra mot att anstaltsvård i vissa fall sattes i stället för straff. Enligt vad ovan anmärkts invändes däremot från åtskilliga håll — särskilt från representanter för den organiserade alkoholistvården — att de allmänna alkoholistanstalterna borde förbehållas dem som internerats i administrativ ordning samt att behandlingen av alkoholbrottslingar därför borde förläggas till särskilda anstalter.

De invändningar som sålunda riktats mot 1929 års förslag såvitt angår intagning å allmän alkoholistanstalt av brottslingar som dömts till frihetsstraff synas vägande. Ett beaktande härav leder till att förlägga ifrågavarande kriminella alkoholisters förvaring och behandling till särskilda för dem inrättade anstalter. Från praktisk och ekonomisk synpunkt medför en sådan lösning inga särskilda olägenheter vid det förhållande, att utrymmet å befintliga allmänna alkoholistanstalter redan nu är till fullo utnyttjat och att förty tillkomsten av en ny kategori interneringsfall under alla omständigheter kräver anordnande av nytt anstaltsutrymme. Det ligger då nära till hands att undersöka huruvida man icke borde taga steget fullt ut och konstruera alkoholbrottslingarnas behandling å de för dem avsedda anstalterna såsom en särskild straffart. Ändamålet därmed skulle vara att — utan eftergivande av behandlingens gestaltning efter individualpreventiva syften

— ernå ett större mått av allmänpreventiv verkan än som kan vinnas genom tvångsintagning å allmän alkoholistanstalt och samtidigt förhindra att sistnämnda åtgärd i folkmedvetandet erhölle den prägel av straff som tillräventyrs kunde åsättas densamma därigenom att den tillämpades såsom enda samhällsreaktion mot alkoholbrottslighet även av avsevärd svårhetsgrad.

Grundläggande för en sådan särskild straffart bör vara att såväl verkställighetens innehåll som strafftidens längd helt anpassas efter det individualpreventiva behovet av en rationell alkoholistbehandling av den art som förekommer inom den allmänna alkoholistvården. Obligatorisk cellförvaring bör icke ingå i behandlingen, vilket emellertid icke bör hindra att den intagne vid behov kan hållas avskild från andra. Samma arbetsformer och fostran som inom den allmänna alkoholistvården visat sig mest ändamålsenliga böra komma till användning. Tiden för anstaltsvistelsen bestämmes icke i domen utan göres principiellt beroende av den dömdes utveckling och uppförande under anstaltstiden och hans utsikter att efter utskrivningen kunna föra ett nyktert och ostraffligt liv. I lagen böra dock minimi- och maximitider utsättas. Utskrivningen ordnas på sådant sätt att det i fråga om alkoholister med särskild styrka framträdande behovet av eftervård tillgodoses. På grund därav sker utskrivning som regel på prov med särskilt anordnad tillsyn över den utskrivne. Återintagning kan ske om den utskrivne bryter mot föreskrivna villkor eller övertygas om nytt brott. Till alkoholistfängelse samt återintagning på grund av brott dömer domstol. Om utskrivning och återintagning på annan grund beslutar en för avgörande av dylika frågor tillsatt särskild nämnd.

En sådan särskild straffart, vilken till innehåll och tidslängd bestämmes av individualpreventiva hänsyn, utgör det genom lagen den 15 juni 1935 införda ungdomsfängelsestraffet för brottslingar i åldern 18—20 år. De sakkunniga förorda införande av en motsvarande för alkoholbrottslingar avsedd straffart under benämning *alkoholistfängelse*.

Enligt här angivna grunder skall alkoholistfängelse — liksom redan nu ungdomsfängelse — icke innehålla något annat moment av lidande än det som utgöres av det för anstaltsbehandlingen nödvändiga frihetsberövandet och dess fortvaro under relativt obestämd tid. En så konstruerad straffart kan uppenbarligen fullgöra sin allmänpreventiva funktion endast inom *ett begränsat straffbarhetsområde*. Vid bestämmande av detta område måste beaktas, att de särskilda skäl som i fråga om ungdomsbrottsligheten föranlett att man i möjligaste mån utsträckt ungdomsfängelsestraffets tillämplighet även till svåra brott sakna motsvarighet i fråga om alkoholbrottsligheten. Alkoholistfängelse bör endast komma till användning inom ett sådant område av straffbarhet att enligt menige mans rättsåskådning en naturlig relation råder mellan straffarten och brottets svårhetsgrad. För att i detta avseende upprätthålla ett så nära samband som möjligt böra gränserna bestämmas efter det straff brottet enligt vanliga regler förskyllt, så att för alkoholistfängelses tillämplighet angives minimum och maximum

inom den allmänna straffskalan. Enligt de sakkunnigas förslag skall tiden för anstaltsvistelsen i regel vara minst sex månader och högst två år. Efter sistnämnda tid skall utskrivning på prov äga rum såframt ej särskilda skäl däremot äro; den därjämte föreslagna absoluta maximitiden av fyra år torde i allmänhet få betydelse endast för tillsynen eller för kvarhållande efter återintagning å anstalt. Med hänsyn till de sålunda bestämda tiderna innehåller förslaget följande gränser för användning av alkoholistfängelse. Den nedre gränsen sammanfaller enligt sakens natur med gränsen mellan fängelse och lägre straff. Finnes brottet förskylla lägre straff än fängelse, d. v. s. i främsta rummet böter, kan brottslighetens grad icke anses motivera ådömande av alkoholistfängelse. Givetvis kan ur individualpreventiv synpunkt vara erforderligt att en alkoholist som ådagalagt sådan ringare brottslighet underkastas alkoholistbehandling, men denna får i så fall anordnas enligt alkoholistlagens regler. Vad den övre gränsen beträffar må erinras att enligt 1929 års förslag utbyte av straff mot tvångsintagning å allmän alkoholistanstalt endast fick ske därest straffet icke översteg fängelse i ett år eller straffarbete i sex månader. Med hänsyn därtill att behandlingen av alkoholbrottslingar i förevarande förslag tillagts straffkaraktär föreligger ur allmänpreventiv synpunkt möjlighet att utsträcka området för alkoholistfängelse till en avsevärt högre gräns. Enligt förslaget har densamma bestämts så, att det straff som den brottslige förskyllt ej må överstiga straffarbete i två år eller däremot svarande fängelsestraff. De brister som enligt vad tidigare anförts vidlåda de vanliga frihetsstraffen, då de tillämpas å alkoholbrottslingar, göra sig mindre starkt gällande vid strafftider som överstiga den sålunda angivna gränsen. Den långa strafftiden medgiver en effektiv avvänjning och genom villkorlig frigivning kan behovet av eftervård tillgodoses. Tänkbart är även att vissa modifikationer i straffverkställigheten skulle vara ägnade att förhöja straffets effekt såsom medel att förbättra alkoholbrottslingarna. Särskilt bör framhållas angelägenheten av att i samband med pågående revision av bestämmelserna om villkorlig frigivning möjlighet beredes till en effektivare eftervård än som för närvarande kan anordnas.

Inom det sålunda bestämda straffbarhetsområdet betingas alkoholistfängelsestraffets tillämplighet i främsta rummet av *beskaffenheten utav den brottsliges alkoholmissbruk och sambandet mellan detta och föreliggande brott.*

I förstnämnda avseende uppställde 1929 års förslag för internering å alkoholistanstalt i stället för straff den fordran, att brottsligheten vore framkallad av en till vana utvecklad begivenhet på rusdrycker. De sakkunniga anförde härutinnan:

Det är i stort sett endast en sådan alkoholist, för vilken behandling å alkoholistanstalt är av behovet påkallad och för vilken den kan vara till gagn. Undantagna härifrån böra alltså vara, såsom också professor Thyrén framhåller, alla sådana brottslingar, som utan att vara begivna på rusdrycker begått brott under inflytande av ett tillfälligt rus. Internering på alkoholistanstalt såsom påföljd för brottslig

gärning bör, liksom internering av alkoholister i allmänhet, endast komma i fråga beträffande personer, som äro kroniska alkoholister eller, såsom lagen om behandling av alkoholister uttrycker det, hemfallna åt dryckenskap. Härvid är dock å andra sidan att bemärka, att det för interneringens användande icke oundgängligen erfordras konstaterandet av sjukliga, av alkoholismen framkallade rubbningar i organismen. Indikationerna för interneringsinstitutets användning äro icke minst av social natur.

Vad sålunda anförts lämnades utan anmärkning av de hörda myndigheterna och synes vara riktigt. För ådömande av alkoholistfängelse bör alltså fordras att den brottsliges alkoholmissbruk är i viss utsträckning vanemässigt eller, såsom 1931 års alkoholistlag uttrycker saken, att han är hemfallen åt alkoholmissbruk.

I fråga om sambandet mellan den brottsliges alkoholmissbruk och brottet anfördes i 1929 års förslag:

Uppenbart är, att ett brott, som begås av en åt dryckenskap hemfallen person, för att kunna betecknas såsom ett alkoholbrott, vilket bör föranleda till internering å alkoholistanstalt, måste stå i ett visst sammanhang med hans alkoholmissbruk. Detta måste stå i kausalförhållande till brottet. Härmed torde dock icke få avses, att brottet med nödvändighet varit direkt framkallat av eller begånget under ett genom användning av alkohol uppkommet rusigt tillstånd. Även utan att en sådan direkt inverkan av rus kan påvisas, kan ett med den kroniska alkoholismen sammanhängande alkoholbegär hava framkallat ett alkoholbrott, som lämpligen bör få till påföljd internering på alkoholistanstalt. Man torde, med förebild från den engelska lagstiftningen på detta område, kunna uttrycka orsakssammanhanget så, att dryckenskapen skall hava varit en medverkande orsak till brottet.

Ett par av de hörda myndigheterna anmärkte att strängare krav borde ställas å kausalsammanhanget mellan alkoholismen och brottet. Nämnda anmärkning synes böra beaktas. I nu förevarande förslag har därför i anslutning till ordalydelsen i alkoholistlagens 1 § valts ett uttryckssätt som angiver att brottet skall vara en följd av alkoholismen. Härigenom uteslutas icke blott sådana fall då alkoholism och brottslighet äro parallella verkningar av en gemensam orsak, t. ex. ett asocialt dagdrivarliv, utan även exempelvis en förskingring, till vilken alkoholmissbruk visserligen medverkat men vars avgörande orsak varit misslyckade spekulationer eller någon annan av alkoholismen oberoende faktor.

Alkoholistfängelsestraffets tillämplighetsområde torde vidare böra begränsas genom uteslutande av sådana brottslingar, i fråga om vilka lagen den 22 april 1927 om förvaring av *förminskat tillräkneliga förbrytare* bör tillämpas. Enär brottslingar, vilkas sinnesbeskaffenhet är av den art som i 5 kap. 6 § strafflagen avses, ofta äro svårdisciplinerade och genom sitt uppträdande äventyra lugnet och ordningen å den anstalt där de äro intagna, synes uppenbart att alkoholistfängelseanstalten bör hållas fri från dylika personer i den mån för dem avsedd specialvård står till buds. I detta sammanhang må anmärkas att inom justitiedepartementet för närvarande pågår utredning för revision bland annat av lagen om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare. Enligt vad de sakkunniga ha sig bekant torde nu gällande förut-

sättningar för förvaring enligt blivande förslag komma att väsentligt utvidgas.

Inom det område där enligt nu angivna formella förutsättningar alkoholistfängelse kan ifrågakomma bör denna straffart förbehållas dem, som äro *i behov av och mottagliga för den behandling som därmed avses.* Är alkoholismen ej mer utpräglad än att den brottslige kan återföras till ett nyktert liv utan tvångsåtgärd och äro förhållandena i övrigt sådana att han för brottet kan få villkorlig dom å vanligt frihetsstraff, bör sådan dom komma till användning och den dömde ställas under övervakning. Frågan om tillämpning av alkoholistfängelse återkommer här vid den senare tidpunkt då ett eventuellt förverkande av den villkorliga domen äger rum. Är villkorlig dom av formella skäl utesluten, bör vanligt tidsbestämt straff tillgripas. I båda dessa fall böra hjälpåtgärder enligt alkoholistlagen vidtagas i den mån förutsättningarna därför föreligga. Vanligt straff bör ock ådömas där den brottslige är en oförbätterlig alkoholist och den behandling som avses med alkoholistfängelse sålunda är utsiktslös. Dylika asylfall böra — om förutsättningarna därför äro för handen — omhändertagas av den vanliga alkoholistvården. Emellertid kan det tänkas att den brottslige visserligen är såväl i behov av som mottaglig för alkoholistbehandling men att *annat straff likväl är lämpligare.* Följande exempel må nämnas. En åt alkoholmissbruk hemfallen person har förövat två brott, det ena — ett misshandelsbrott som finnes förskylla en månads fängelse — i rusigt tillstånd och det andra — ett förfalskningsbrott som anses böra medföra straffarbete i ett år sex månader — utan något samband med alkoholismen. I sådant fall är det sannolikt att den brottslige icke låter sig påverka av alkoholistfängelse och att därför anledning saknas att avvika från det vanliga strafförfarandet.

Har vid prövning samtliga förutsättningar för alkoholistfängelse befunnits föreligga, innehåller de sakkunnigas förslag att alkoholistfängelse *skall* ådömas. Denna bestämmelse avser att uttrycka att utrymme saknas för en arbiträr prövning från domstolens sida utöver den som bildar det väsentliga innehållet i domstolens bedömande av de i det föregående berörda reella förutsättningarna för tillämpningen av alkoholistfängelse. Visserligen kan en sådan bestämmelse icke tillskrivas någon större praktisk verkan. Men det har i allt fall ansetts icke sakna betydelse att tillämpningen av den i vissa fall ganska ingripande avvikelse från det vanliga strafförfarandet som alkoholistfängelse innebär under de i lagen beskrivna förutsättningarna angivits vara icke blott en rätt utan även en plikt för domstolen.

Enligt det upprättade lagförslaget skall domstolen, då den anser alkoholistfängelse böra användas, omedelbart döma till detta straff. Sålunda skall icke först dömas till vanligt straff, straffarbete eller fängelse, och detta straff sedermera utbytas mot alkoholistfängelse. Då enligt vad i det föregående nämnts alkoholistfängelse endast får ådömas inom visst straffbarhetsområde, måste domstolen emellertid i varje särskilt fall bilda sig en uppfattning om

det straff som enligt vanliga straffmätningsregler skulle ha följt. Finnes därvid det förskyllda straffet vara lindrigare än fängelse eller strängare än straffarbete i två år, skall domstolen döma till vanligt straff. Ligger det förskyllda straffet mellan nämnda gränser och finner domstolen alkoholistfängelse böra användas, skall domstolen ådöma sådant straff.

För att domstolen i mål om ansvar för brott som förövats av alkoholmissbrukare skall erhålla kännedom om de faktiska förhållanden vilka kunna vara av betydelse för avgörande av frågan om alkoholistfängelse bör användas, ha de sakkunniga funnit sig böra meddela vissa bestämmelser angående förfarandet i mål varom här är fråga. Sålunda föreslås att förundersökning och läkarundersökning alltid skola äga rum där alkoholistfängelse kan ifrågakomma. Vidare givas regler för medverkan av nykterhetsnämnd vid utredningen.

För det fall att någon som är hemfallen åt alkoholmissbruk är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv har enligt alkoholistlagen befogenhet tillagts polismyndighet att ofördröjligen på lämpligt sätt tillsvidare omhändertaga honom. Sker sådant omhändertagande innan ansökning gjorts hos länsstyrelsen om interneringsförordnande, skall polismyndigheten utan uppskov göra dylik ansökning. Länsstyrelsen kan därefter förordna att vederbörande skall intagas å allmän alkoholistanstalt i avbidan på slutligt beslut i ärendet. I sådana fall där en farlig alkoholist behandlas enligt alkoholistlagen finnes således möjlighet att till skydd för hans omgivning taga honom i förvar i avbidan på hans internering.

Har en i nu ifrågavarande bemärkelse farlig alkoholist begått brott som kan medföra alkoholistfängelse och föreligga häktningsskäl, gör tydligen häktningen tjänst som skyddsmedel till förhindrande av nytt brott från alkoholmissbrukarens sida. Emellertid bör jämväl i de fall där förutsättningar för häktning ej äro för handen möjlighet finnas att genom frihetsberövande sätta den brottslige ur stånd att begå nytt brott. De sakkunniga föreslå därför bestämmelser av sådant innehåll att farliga alkoholister som begått brott må kunna tagas i förvar.

De sakkunniga ha funnit lämpligt att sammanföra de för den nya straffarten erforderliga bestämmelserna i en lag, benämnd lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk.

Den nya straffarten bör omnämnas i 2 kap. allmänna strafflagen och 15 § strafflagen för krigsmakten. I övrigt föranleder lagstiftningen vissa ändringar i 29 § sistnämnda lag, lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten, 11 kap. 11 § giftermålsbalken, lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas, lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister, förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall samt lagen den 2 juni 1922 om tiden för företagande av rannsakning med häktad.

Jämväl i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister erfordras vissa änd-

ringar till följd av den nya lagstiftningen. Där böra sålunda införas stadganden om skyldighet att till straffregistret göra anmälan om bland annat beslut angående alkoholistfängelse, utskrivning från anstalt och återintagning. Vidare böra föreskrifter meddelas, enligt vilka den i lagen om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, omförmälda nämnden samt styrelse för allmän alkoholistanstalt kan erhålla utdrag av straffregistret. Emellertid är att märka att lagen om straffregister blivit ändrad genom lagen den 16 februari 1934 (nr 17). Denna ändring, som står i samband med antagandet av lagen om upphävande av 17 kap. 32 § första punkten rättegångsbalken, skall träda i kraft å tid som Konungen förordnar. Förutsättning för ikraftträdandet är att vissa för sistnämnda lagrums upphävande erforderliga grundlagsändringar blivit vidtagna. Jämväl lagen om ungdomsfängelse föranleder vissa ändringar i straffregisterlagen. Enligt uttalande i propositionen till lagen om ungdomsfängelse skola de av denna lag betingade ändringarna i straffregisterlagen vidtagas först efter det lagen den 16 februari 1934 trätt i kraft. De sakkunniga ha vid sådant förhållande ansett att jämväl de ändringar i straffregisterlagen, som bliva en följd av lagen om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, för närvarande böra anstå.

Speciell motivering.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen företer alkoholistfängelse till sin konstruktion stora likheter med ungdomsfängelse. På grund härav ha vissa bestämmelser angående alkoholistfängelse kunnat utformas så att överensstämmelse vunnits med motsvarande stadganden i lagen om ungdomsfängelse. Någon särskild motivering har i allmänhet icke ansetts erforderlig beträffande sådana bestämmelser.

Utkastet till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk.

1 §.

De allmänna grunderna för de här upptagna bestämmelserna ha liksom dessas huvudsakliga innehåll angivits i den allmänna motiveringen. Beträffande det straffbarhetsområde inom vilket alkoholistfängelse kan ifrågakomma torde dock här böra ytterligare anföras följande.

Vad först angår det fall att *endast ett brott* förövats, förutsättes för en tillämpning av alkoholistfängelse att det straff som enligt vanliga regler bort ådömas är högst straffarbete i två år eller fängelse i fyra år. Är brottet svårare eller är det så lindrigt att den brottslige därför förskyller allenast böter eller disciplinstraff enligt strafflagen för krigsmakten, kan alltså alkoholistfängelse ej ifrågakomma.

Härefter må behandlas det fall att den tilltalade begått *två eller flera brott*. Om intet av brotten tidigare varit föremål för lagföring, har domstolen att undersöka huruvida enligt vanliga regler det straff den tilltalade sammanlagt skulle ha förskyllt är svårare än straffarbete i två år eller lindrigare än fängelse. Samma prövning har domstolen att företaga, därest något eller några av brotten tidigare varit föremål för lagföring men på grund av 4 kap. 9 § strafflagen straffet skall så bestämmas som hade den brottslige blivit på en gång lagförd för samtliga brott. Finner domstolen i något av dessa fall att alkoholistfängelse bör ådömas, skall detta utgöra straff för alla brotten. Jämte alkoholistfängelse får alltså ej dömas till annat straff. Föreligger åter det fall att någon, sedan han blivit till straff för ett brott dömd men innan han till fullo undergått straffet, ånyo begår brott, skall domstolen — med tillämpning av 4 kap. 10 § strafflagen — sammanlägga det förra straffet eller, om detta var till någon del verkställt då det nya brottet förövades, vad som då återstod därav med det straff den brottslige finnes för det nya brottet förskylla. Utgör det sålunda sammanlagda straffet högst straffarbete i två år eller fängelse i fyra år, kan domstolen i stället för att döma till vanligt straff för det nya brottet ådöma alkoholistfängelse. De sålunda angivna förutsättningarna för ådömande av alkoholistfängelse i de konkurrenssituationer som avses i 4 kap. 9 eller 10 § strafflagen gälla även för det fall att genom villkorlig dom beviljats anstånd med det förut ådömda straffet. Där enligt vad nu sagts någon som blivit dömd till straff för ett brott därefter ådömes alkoholistfängelse, skall på grund av stadgandet i 11 § avräkning av redan utståndet straff ej äga rum; är det föregående straffet ej till fullo verkställt och ej heller förfallet, skall domstolen förordna att alkoholistfängelse skall träda i stället för vad därav återstår.

Vad ovan anförts gäller ej det fall att den tidigare domen lyder å ungdomsfängelse, enär i sådant fall ungdomsfängelselagens konkurrensbestämmelser i stället skola tillämpas. Därvid är att märka att enligt 22 § sistnämnda lag i vissa fall finnes möjlighet att förklara beslut om ungdomsfängelse förfallet och i stället ådöma alkoholistfängelse.

2 §.

Enligt lagen angående villkorlig straffdom kan förverkande av villkorligt anstånd med straff ifrågakomma på två grunder, dels enligt 11 § genom förövande under prövotiden av nytt brott och dels enligt 13 § genom dåligt uppförande eller dylikt under prövotiden. De sakkunniga för revision av bestämmelserna om förvandlingsstraff för böter ha härutöver föreslagit att i en ny paragraf, benämnd 12 a §, skulle införas ytterligare en grund för förverkande, nämligen åläggande av förvandlingsstraff för böter före prövotidens slut.

Såsom under 1 § anmärkts är nämnda paragraf omedelbart tillämplig för det fall att villkorligt anstånd med straff förverkas på grund av nytt brott, och kan alltså i sådant fall alkoholistfängelse ådömas därest förutsättningarna därför äro för handen. Detta gäller såväl då den brottslige för det nya

brottet förskyller frihetsstraff som även för det fall att allenast böter finnas kunna ifrågakomma. Det fordras endast att i det sammanlagda straffet ingår straffarbete eller fängelse. Ådömes alkoholistfängelse skall domstolen enligt 11 § andra stycket förordna att sådant straff skall träda i stället för det villkorligt ådömda straffet.

I förevarande paragraf behandlas nu det fall då anstånd med villkorligt ådömt straff förverkas på annan grund än genom nytt brott. Det villkorligt ådömda straffet måste här vara straffarbete eller fängelse. Förverkas anståndet genom dåligt uppförande eller dylikt eller genom att den dömde ålägges förvandlingsstraff för böter, kan domstolen döma honom till alkoholistfängelse att träda i stället för det villkorligt ådömda straffet. Sker förverkandet i samband med att förvandlingsstraff ålägges, ersättes jämväl förvandlingsstraffet. En förutsättning för att alkoholistfängelse skall kunna ådömas är att det brott för vilket villkorlig dom meddelats varit en följd av alkoholmissbruket samt att de i 1 § i övrigt stadgade förutsättningarna för ådömande av alkoholistfängelse föreligga.

I samband härmed ha de sakkunniga övervägt frågan huruvida det kan anses påkallat att införa möjlighet att meddela villkorlig dom beträffande alkoholistfängelse. I betänkandet angående ungdomsfängelse (statens off. utr. 1934: 52 s. 41) anföres beträffande motsvarande spörsmål i fråga om ungdomsfängelse följande:

> Mot möjligheten att meddela villkorlig dom å ungdomsfängelse kunde till en början invändas att sådant straff vore avsett och konstruerat såsom straff för sådana som vore i behov av omhändertagande, med andra ord för sådana som icke kunde förväntas låta sig rätta genom villkorlig dom. Under sådana förhållanden syntes det vara principiellt oriktigt att medgiva anstånd med ungdomsfängelse. Då möjlighet funnes att utbyta villkorligt vanligt straff mot ungdomsfängelse, syntes vidare kunna anföras att praktiskt behov av den ifrågasatta anordningen icke funnes. Egentligen borde det anses såsom en vinst att frågan huruvida ungdomsfängelse skulle tillgripas avgjordes icke i det första målet utan först på det senare stadium då den villkorliga domen förverkats. Såsom material för bedömande av den brottslige förelåge då ej allenast utredningen i nämnda mål utan jämväl upplysningarna angående hans uppförande under prövotiden. Domstolen vore således i den förmånliga ställningen att kunna grunda sin prövning på ett fylligare material än som funnits tillgängligt när målet avgjorts.

Vad sålunda anförts finna de sakkunniga äga giltighet jämväl i fråga om alkoholistfängelse. I förevarande förslag ha därför icke upptagits bestämmelser om villkorlig dom å alkoholistfängelse.

3 §.

Med hänsyn till att enhetliga principer böra tillämpas i fråga om utskrivning, återintagning och andra likartade spörsmål föreslå de sakkunniga inrättande av en särskild nämnd för prövning av dylika frågor. Förevarande paragraf innehåller närmare bestämmelser om nämndens organisation och är avfattad med 6 § lagen om ungdomsfängelse såsom förebild. Från sistnämnda paragraf avviker emellertid den nu förevarande så till vida, att

stadgandet om att en av ledamöterna i nämnden skall äga särskild erfarenhet i uppfostringsfrågor uteslutits.

Beträffande nämndens organisation och lokala förankring torde kunna hänvisas till vad i betänkandet angående ungdomsfängelse anföres rörande den där föreslagna nämnden (s. 44 f.).

4 §.

Syftet med alkoholistfängelse är såsom tidigare angivits att genom personlig påverkan i förening med lämplig sysselsättning återföra de dömda till ett nyktert och ostraffligt liv. Rörande frågorna huru de för vinnande av detta syfte böra behandlas samt om anstaltsorganisationen må hänvisas till vad i betänkandet angående ungdomsfängelse anförts rörande motsvarande spörsmål (s. 48 f.). Den behandling som bör komma alkoholbrottslingarna till del torde nämligen kräva anstalter av ungefär samma art och belägenhet som de för ungdomsfängelse avsedda.

Vad i nyssnämnda betänkande anförts rörande möjligheten att överflytta å ungdomsfängelse intagen till sinnessjukavdelning torde äga giltighet jämväl i fråga om alkoholistfängelse. Den ifrågasatta möjligheten att till förvaringsanstalten för förminskat tillräkneliga förbrytare i vissa fall överföra och därstädes kvarhålla fångar torde däremot ha mindre betydelse för alkoholbrottslingarnas del, enär enligt förevarande förslag från alkoholistfängelse uteslutes sådan person som bör intagas å förvaringsanstalt.

5 och 6 §§.

I den allmänna motiveringen har omnämnts att i domen å alkoholistfängelse strafftiden skall lämnas obestämd; dess längd är beroende av den intagnes uppförande och utsikterna till att han efter utskrivningen skall förhålla sig väl. De skäl som föranlett att man i lagen om ungdomsfängelse gjort den däri omförmälda nämnden till beslutande myndighet i fråga om utskrivning tala för att den nämnd som enligt förevarande lagförslag skall inrättas erhåller motsvarande funktion i avseende å utskrivning från anstalt för alkoholistfängelse.

Liksom i lagen om ungdomsfängelse synes påkallat att för alkoholistfäng else angiva en maximitid, och torde denna i överensstämmelse med den längsta vårdtid som ifrågakommer enligt alkoholistlagen kunna bestämmas till fyra år. I det stora flertalet fall bör dock utskrivning äga rum långt före maximitidens utgång, och senast efter två års anstaltsvistelse skall den intagne utskrivas på prov såframt ej särskilda skäl däremot äro. Någon absolut minimitid för anstaltsvistelsen har ej stadgats, men med ledning av de vid de allmänna alkoholistanstalterna vunna erfarenheterna angående vårdtidens längd har föreskrivits att utskrivning ej må ske tidigare än efter sex månader med mindre särskilda skäl därtill äro. Utskrivning skall ske när grundad anledning föreligger till antagande att den dömde efter utskrivningen skall föra ett nyktert och ostraffligt liv. Vid bedömande av denna fråga komma i betraktande dels den intagnes uppförande, arbetsvillighet

och arbetsförmåga å anstalten, dels den ändrade sinnesriktning som kommit till uttryck vid samtal eller eljest, dels ock de förhållanden beträffande arbetstillgång, bostad, umgänge med mera, som möta honom vid utträdet ur anstalten. Enligt de ovan angivna grunderna för alkoholistfängelse bör därvid hänsyn ej tagas till brottets svårhetsgrad i annan mån än att vid svårare brott större försiktighet kan anses påkallad vid bedömandet av frågan om förutsättningarna för utskrivning äro för handen.

Liksom enligt ungdomsfängelselagen är utskrivning antingen slutlig (frigivning) eller villkorlig (utskrivning på prov). Beträffande tillämpningen av dessa bestämmelser kan hänvisas till vad i betänkandet angående ungdomsfängelse anföres rörande motsvarande spörsmål (s. 51).

Kvarhålles den intagne utöver de två år efter vilkas förlopp han enligt vad ovan sagts i regel senast skall utskrivas, skall prövning av utskrivningsfrågan äga rum var sjätte månad. Tidpunkterna för den obligatoriska prövningen ha satts så att nära överensstämmelse med alkoholistlagen vunnits.

7 §.

Paragrafen motsvarar 14 § lagen om ungdomsfängelse.

8 §.

Förevarande paragraf motsvarar 15 och 16 §§ ungdomsfängelselagen och har i sak samma innehåll som dessa. Dock ha de sakkunniga ansett sig icke böra föreslå någon annan maximigräns för tillsynstiden än den som ligger däri att tillsyn ej må äga rum utöver den tid den utskrivne kunnat kvarhållas å anstalt.

De bestämmelser som erfordras för anordnande av tillsyn över de på prov utskrivna torde böra meddelas av Kungl. Maj:t. Därvid böra särskilt uppmärksammas stadgandena i 61 § alkoholistlagen samt de föreskrifter som beträffande tillsynen över de från alkoholistanstalt utskrivna meddelas i 12—15 §§ i kungörelsen den 27 maj 1932 med vissa närmare bestämmelser rörande alkoholistvården. Att nykterhetsnämnd bör medverka vid tillsynens anordnande och utövande torde vara självklart.

9 §.

Paragrafen motsvarar 17 § ungdomsfängelselagen. Avvikelsen från denna är av uteslutande formell natur.

Den i andra stycket intagna bestämmelsen avser återintagning evad beslutet meddelas av nämnden eller av domstol.

10 §.

Paragrafen motsvarar 18 § ungdomsfängelselagen.

11—15 §§.

I dessa paragrafer avhandlas vissa konkurrensfrågor. Emellertid torde innan redogörelse härför lämnas få beröras frågan om åtalslov vid brott, förövat av den som ådömts alkoholistfängelse. Bestämmelse om åtalslov

förekommer i 7 § lagen angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran, i 19 § lagen om ungdomsfängelse samt jämväl i 15 § i ett av särskilda sakkunniga för revision av gällande lagstiftning om tvångsuppfostran upprättat förslag till lag om tvångsuppfostran (statens off. utr. 1935:67). Även 1929 års förslag till lag om internering i allmän alkoholistanstalt av förbrytare, hemfallna åt dryckenskap, upptog en motsvarande bestämmelse. I 5 § föreskrevs nämligen att den som intagits å allmän alkoholistanstalt ej finge åtalas för brott utan att länsstyrelse gåve lov därtill. I vissa av yttrandena över sistnämnda förslag uttalades emellertid betänkligheter mot en dylik bestämmelse, vilken ansågs icke äga samma berättigande på förevarande område som beträffande ungdomliga förbrytare. Denna uppfattning delas av de sakkunniga, vilka därför icke upptagit någon bestämmelse om åtalslov i nu förevarande förslag.

Vid konkurrensreglernas avfattning ha de sakkunniga följt ungdomsfängelselagens system. Vissa rätt betydande avvikelser ha emellertid blivit en följd därav att det straffbarhetsområde inom vilket alkoholistfängelse kan ifrågakomma avgränsats på annat sätt än området för ungdomsfängelse.

11 § i de sakkunnigas förslag motsvarar 20 § i ungdomsfängelselagen. Då emellertid det tidigare straffet kan vara ungdomsfängelse och en tillämpning av den i 22 § ungdomsfängelselagen givna avräkningsregeln likaledes bör vara utesluten ha de i 20 § nämda lag förekommande orden »i strafflagen» ej upptagits i förevarande paragraf.

12 § motsvarar 22 § ungdomsfängelselagen. Den avser det fall att den som dömts till alkoholistfängelse övertygas att ha innan han utskrivits förövat annat brott. Finnes den brottslige för det nya brottet förskylla svårare straff än straffarbete i två år, d. v. s. är brottet av den svårhetsgrad att det i och för sig icke kan medföra alkoholistfängelse, har domstolen att förklara alkoholistfängelsestraffet förfallet samt utmäta annat straff. Är åter det nya brottet ringare, har domstolen att välja mellan två olika utvägar. Domstolen kan sålunda antingen förordna att alkoholistfängelsestraffet skall avse jämväl det nya brottet eller ock förklara nämnda straff förfallet och utmäta annat straff.

Vid bedömande av frågan om det ådömda alkoholistfängelsestraffet kan anses utgöra en tillräcklig och lämplig reaktion jämväl mot det nya brottet har domstolen givetvis att beakta de i 1 § stadgade grunderna för användande av alkoholistfängelse. Emellertid måste det anses önskvärt att kontinuiteten i den en gång påbörjade samhällsreaktionen så långt möjligt bibehålles. På grund därav har den omständigheten att ett efter vanliga regler utmätt konkurrensstraff skulle överstiga två års straffarbete i och för sig ansetts icke böra utgöra hinder mot förordnande att alkoholistfängelsestraffet skall avse det nya brottet. Meddelas sådant förordnande, betyder detta att särskilt straff för det nya brottet ej ifrågakommer. Är den brottslige vid domens meddelande intagen å anstalt, fortsätter verkställigheten av alkoholistfängelsestraffet. Är han utskriven på prov eller har tillsynstiden redan tilländagått,

inträder icke någon ytterligare påföljd. Emellertid torde stundom ett behov föreligga att då någon under tillsynstiden övertygas om brott, förövat under anstaltsvistelsen, kunna förordna om återintagning. Brottet lärer då ofta giva vid handen att behandlingen å anstalten icke varit tillfyllest för den brottsliges rättande. Med hänsyn härtill har domstolen för det fall, att det nya brottet förövats efter straffverkställighetens början och tillsynstiden vid domens meddelande icke gått till ända, tillagts befogenhet att, jämte det förordnande meddelas att alkoholistfängelsestraffet skall avse jämväl det nya brottet, tillika föreskriva att den brottslige skall återintagas för att undergå fortsatt alkoholistfängelse.

Finner domstolen sig ej kunna meddela förordnande att alkoholistfängelsestraffet skall avse jämväl det nya brottet — antingen därför att detta brott är för svårt eller av annan anledning — har domstolen att förklara beslutet om alkoholistfängelse förfallet och med tillämpning av de för sammanträffande av brott givna reglerna utmäta annat straff. Därvid må domstolen, enligt vad i paragrafen närmare angives, kunna förordna att straffet skall anses till viss del verkställt genom att den dömde undergått alkoholistfängelse. Skulle undantagsvis det nya straffet utgöras av ungdomsfängelse, må avräkning ej äga rum.

Med utskrivning avses såväl utskrivning på prov som slutlig utskrivning. Emellertid lärer det icke bliva ovanligt att den som utskrivits på prov återintages, exempelvis på grund av brott mot utskrivningsvillkoren. En sådan person kommer tydligen att bliva utskriven flera gånger. Har han efter en dylik utskrivning förövat brott samt därpå före domen över det nya brottet återintagits, böra enligt de sakkunnigas uppfattning samma regler gälla som om brottet förövats »innan han utskrivits». Härom har föreskrift intagits i paragrafen.

Innan domstolen dömer över det nya brottet, skall i allmänhet nämndens yttrande inhämtas. För avgörande av frågan om den lämpligaste behandlingen av den brottslige torde domstolen nämligen vara i behov av de upplysningar som kunna lämnas av nämnden. Ej minst är det av vikt att nämndens yttrande inhämtas för det fall att annat straff skall ådömas och förty avräkning för undergånget alkoholistfängelsestraff kan ifrågakomma.

13 § motsvarar 23 § i ungdomsfängelselagen. Det fall som avhandlas är att den som utskrivits på prov varder övertygad att ha under tillsynstiden begått brott. För paragrafens tillämplighet fordras att återintagning ej ägt rum mellan brottet och domen. I sådant fall är 12 § att tillämpa. Finnes den brottslige för det nya brottet förskylla svårare straff än straffarbete i två år, har domstolen att döma till nytt straff. Är det nya brottet ringare och varder den brottslige därom övertygad före tillsynstidens utgång, stå två utvägar öppna. Domstolen kan sålunda antingen förordna att alkoholistfängelsestraffet skall avse jämväl det nya brottet samt att den brottslige skall återintagas för att undergå fortsatt alkoholistfängelse eller ock döma till nytt straff. Däremot saknas här möjlighet att förordna allenast att alkoholistfängelsestraffet skall avse jämväl det andra brottet. Varder den brottslige

övertygad om det nya brottet först efter tillsynstidens utgång skall oavsett brottets svårhetsgrad nytt straff ådömas.

Då enligt förevarande paragraf dömes till nytt straff, må stadgandet i 4 kap. 10 § strafflagen ej tillämpas. Konkurrensförhållandet skall alltså betraktas såsom upplöst och det nya brottet bedömas för sig.

Innan domstolen dömer över det nya brottet, skall nämnden höras, dock ej där omständigheterna äro sådana att domstolen obligatoriskt skall ådöma nytt straff.

Med *14 §* avses att förhindra konflikter mellan alkoholistfängelse och förvandlingsstraff för böter, som ådömts innan verkställigheten av alkoholistfängelse tog sin början. Stadgandet har föranletts av det i det föregående omförmälda förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff och motsvarar 10 § i nämnda lagförslag. Enligt förevarande paragraf skall, om någon intagits å anstalt för undergående av alkoholistfängelse, förvandling av böter som dessförinnan skett vara förfallen, och må utom i vissa undantagsfall förvandling ej ske av böter som ådömts före intagandet. I de fall som med undantagen avses skall städse annat straff än alkoholistfängelse ådömas. Anledning saknas då att låta förvandlingsstraffet bortfalla.

15 § motsvarar 21 § i ungdomsfängelselagen och avser det fall att till verkställighet på en gång förekomma alkoholistfängelse och annat straff. Är det andra straffet böter, förvandlingsstraff för böter eller disciplinstraff, skall alkoholistfängelse träda i stället för detta straff. Om det andra straffet däremot är straffarbete eller fängelse, bör tydligen absorption ej ske utan prövning i varje särskilt fall. Denna prövning torde böra läggas å den domstol som dömt till alkoholistfängelse. Den verkställande myndigheten har sålunda att hos nämnda domstol anmäla den inträffade konflikten. Är det andra straffet högst straffarbete i två år, må domstolen förordna om absorption. Är straffet strängare eller finner domstolen eljest att absorption icke bör ifrågakomma, skall beslutet om alkoholistfängelse anses förfallet och målet upptagas till ny handläggning för utmätande av annat straff i stället för alkoholistfängelse. Ådömes därvid straffarbete eller fängelse, må avräkning ske för utståndet alkoholistfängelsestraff. Innan domstolen meddelar beslut, skall nämndens yttrande inhämtas.

Skulle det fall inträffa att det andra straffet är ungdomsfängelse, blir stadgandet i 21 § ungdomsfängelselagen tillämpligt.

16 §.

Denna paragraf motsvarar 24 § ungdomsfängelselagen.

17 §.

I vissa lagrum äro särskilda rättsföljder knutna till ådömande av straff av det ena eller andra slaget. Med hänsyn till att alkoholistfängelse är närmast jämförligt med vanligt fängelse har i förevarande paragraf — efter mönster från 26 § lagen om ungdomsfängelse — intagits en allmän bestäm-

melse av innehåll att vad i lag eller författning finnes stadgat angående särskild verkan därav att någon dömes till fängelse skall, där ej annat följer av innehållet i förevarande lag, äga motsvarande tillämpning där någon dömes till alkoholistfängelse. Bestämmelsen avser sådana stadganden som 16 kap. 3 § och 25 kap. 20 § andra stycket strafflagen, 8 § lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål, 2 § första stycket lagen angående villkorlig straffdom, 30 kap. 6 § 1 mom. rättegångsbalken samt 48 § barnavårdslagen.

I detta sammanhang torde böra anmärkas att de sakkunniga föreslå sådana ändringar i 11 kap. 11 § giftermålsbalken och 31 § lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas, att de rättsföljder, som i nämnda lagrum äro knutna till ådömande av fängelse med viss angiven tidslängd, jämväl skola kunna inträda vid dom å alkoholistfängelse.

18 §.

I 17 § har dom å alkoholistfängelse tillagts samma verkan som dom å vanligt fängelse. Emellertid bör i vissa fall alkoholistfängelse jämställas med straffarbete. Flerstädes finnas nämligen bestämmelser enligt vilka dom å straffarbete medför förlust av ämbete, tjänst eller annan allmän befattning, som den brottslige innehar. I fråga om förlust av ämbete eller tjänst må hänvisas till 25 kap. 20 § första stycket strafflagen, 7 § lagen om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål samt 29 § första stycket strafflagen för krigsmakten. Vad angår annan allmän befattning må anmärkas att den 21 november 1935 till chefen för justitiedepartementet avgivits en promemoria med förslag till avskaffande av påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen jämte vissa andra straffpåföljder (statens off. utr. 1935: 60). I denna promemoria föreslås ett i 2 kap. 18 § andra stycket strafflagen intaget stadgande av innehåll, att om den som dömes till straffarbete eller som prövas ha förskyllt avsättning innehar annan allmän befattning än ämbete eller tjänst, evad den av förordnande eller medborgares val beror, skall han sedan domen vunnit laga kraft vara befattningen förlustig, och må han ej heller på grund av val eller förordnande som dessförinnan skett inträda i dylik befattning.

Ådömes i fall varom nu är fråga alkoholistfängelse i stället för straffarbete, bör tydligen domen å alkoholistfängelse i förevarande hänseende ha samma verkan som en dom å straffarbete. Ett fullständigt genomförande av denna princip torde emellertid icke låta sig göra, enär härför skulle krävas att i domen alltid utsades vilket straff alkoholistfängelse i det särskilda fallet ersatte, straffarbete eller fängelse. I förevarande paragraf har spörsmålet därför lösts på följande sätt. Där å brottet kan följa straffarbete, skall dom å alkoholistfängelse ha samma verkan som dom å straffarbete, d. v. s. alkoholistfängelsedomen skall medföra förlust av ämbete, tjänst eller annan allmän befattning. Kan å brottet följa jämväl lägre straff än straffarbete, må dock domstolen efter omständigheterna pröva huruvida jämte alkoholistfängelse skall ådömas förlust av ämbete eller tjänst. Vid denna prövning

skall i första hand hänsyn tagas till brottets svårhetsgrad och huruvida detsamma enligt vanliga regler skulle ha förskyllt straffarbete. En följd av den sålunda föreslagna regleringen är att förlust av ämbete eller tjänst alltid skall ådömas, där å brottet icke kan följa lägre straff än straffarbete, samt att förlust av annan allmän befattning städse inträder, där å brottet kan följa straffarbete.

I detta sammanhang må anmärkas att de sakkunniga i 29 § andra stycket strafflagen för krigsmakten ävensom i 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten föreslagit ändringar åsyftande att i fråga om skiljande från anställning vid krigsmakten eller återkallande av legitimation giva dom å alkoholistfängelse samma verkan som dom å straffarbete.

19 §.

Paragrafen motsvarar 27 § lagen om ungdomsfängelse. Avvikelserna från nämnda stadgande betingas av att vid utformningen av förevarande bestämmelser hänsyn tagits till den under nästföregående paragraf omförmälda promemorian, i vilken föreslagits avskaffande av påföljder enligt 2 kap. 15 och 19 §§ strafflagen.

20 §.

Det är uppenbarligen av stor vikt att i mål där ådömande av alkoholistfängelse kan ifrågakomma vinnes en så fullständig och tillförlitlig utredning som möjligt angående den brottsliges alkoholmissbruk samt de övriga förhållanden som kunna vara av betydelse för bedömande av frågan huruvida alkoholistfängelse bör ådömas.

I förevarande paragraf har därför stadgats att domstolen eller dess ordförande skall förordna dels om förundersökning rörande den tilltalades personliga förhållanden och angående de åtgärder som med hänsyn därtill må anses lämpligast för hans tillrättaförande samt dels om anskaffande av läkarintyg rörande den tilltalade. Syftet med läkarintyget är att få klarlagt — förutom den tilltalades allmänna hälsotillstånd och förekommande symtom å alkoholmissbruk — huruvida anledning finnes till antagande att han är av sinnesbeskaffenhet som i 5 kap. 5 eller 6 § strafflagen sägs. Framgår av intyget att skäl föreligga till antagande att den tilltalade är otillräknelig eller minskat tillräknelig, torde domstolen ha anledning inhämta utlåtande enligt sinnessjuklagen angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet. Med hänsyn till det sålunda angivna ändamålet med den mera summariska läkarundersökning varom här är fråga skall sådan undersökning icke äga rum och förordnande om anskaffande av läkarintyg förty ej heller meddelas, där domstolen finner utlåtande enligt sinnessjuklagen angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet böra omedelbart inhämtas.

Det torde kunna inträffa att innan upplysning vunnits därom att den tilltalade är hemfallen åt alkoholmissbruk förordnande om förundersökning meddelats enligt annan lag, exempelvis lagen angående villkorlig straffdom. Finnes sedermera att alkoholistfängelse kan ifrågakomma, torde ny förun-

dersökning enligt nu förevarande lag icke vara erforderlig. Skulle det visa sig att den utförda förundersökningen icke tillräckligt beaktat omständigheter som kunna vara av betydelse för prövning av frågan om ådömande av alkoholistfängelse, bör den redan verkställda förundersökningen på lämpligt sätt kompletteras. Vad nu sagts torde giva vid handen att behov föreligger av allmänna bestämmelser rörande förundersökning i brottmål, enligt vilka förundersökningen göres förutsättningslös och icke från början tager sikte på viss behandlingsform. Enligt vad de sakkunniga ha sig bekant torde denna fråga komma att upptagas inom justitiedepartementet i samband med pågående utredning om revision av lagstiftningen angående villkorlig dom.

21 §.

Paragrafen motsvarar 25 § tredje stycket lagen angående villkorlig straffdom och 2 § första stycket lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga. Anvisning å lämplig förundersökare torde i fall av behov kunna givas av nykterhetsnämnden i orten.

22 §.

Förevarande paragraf innehåller närmare bestämmelser huru det i 20 § omförmälda läkarintyget skall anskaffas. Det har ansetts lämpligt att åläggа förundersökaren att draga försorg härom. En dylik uppgift åligger redan nu förundersökare som förordnats enligt lagen angående villkorlig straffdom eller lagen innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga, i det att sådan förundersökare enligt 3 § i den för honom gällande instruktionen, om anledning är att misstänka att den tilltalade lider av svårare kroppslig sjukdom eller av själslig sjukdom eller defekt, bör där så kan ske införskaffa läkarintyg rörande den tilltalade.

Enligt förslaget har förundersökaren att för läkarintygets anskaffande anlita vederbörande fängelseläkare, där den tilltalade hålles i målet häktad, samt eljest annan lämplig läkare. Där i orten finnes tillgång till läkare med särskild psykiatrisk skolning, bör hänvändelse ske till denne. Tilltalad som är på fri fot har skyldighet att inställa sig hos anvisad läkare på bestämd tid och ort. Där så erfordras, må handräckning för hans inställande äga rum.

23 §.

Beträffande förundersökarens åligganden utöver vad ovan sagts rörande hans befattning med läkarundersökningen skall vad i lagen angående villkorlig straffdom finnes stadgat äga motsvarande tillämpning. Den för förundersökare den 20 juni 1924 utfärdade instruktionen torde emellertid kräva vissa ändringar för att kunna tillämpas i fråga om förundersökare enligt förevarande lag. Ersättning för läkarundersökningen har ansetts böra utgå enligt samma bestämmelser och av samma anslag som avse ersättning till förundersökaren.

24 §.

Nykterhetsnämnden torde ofta vara den som äger bäst kännedom om de omständigheter som äro av betydelse för frågan huruvida alkoholistfängelse bör ådömas. I förevarande paragraf har därför intagits bestämmelser varigenom skyldighet ålägges nykterhetsnämnden att på begäran av förundersökaren eller allmän åklagare lämna sin medverkan till utredningen. Att domstolen om den finner lämpligt kan inhämta yttrande från nykterhetsnämnden, torde vara klart utan särskilt stadgande.

25 §.

Genom förundersökningen och den i samband därmed anordnade läkarundersökningen kunna sådana omständigheter framkomma som icke böra komma till utomståendes kännedom. För att förhindra detta har i förevarande paragraf intagits ett stadgande motsvarande 28 § lagen angående villkorlig straffdom.

26—28 §§.

Angående de skäl som föranlett de sakkunniga att föreslå förevarande bestämmelser må hänvisas till den allmänna motiveringen.

Behörighet att taga i förvar tillkommer i första hand polismyndighet. Är denna icke tillika häktningsmyndighet, har den emellertid att utan dröjsmål anmäla den vidtagna åtgärden för den överordnade häktningsmyndigheten, vilken har att godkänna åtgärden eller förordna om den misstänktes lösgivande. Sedan målets handläggning påbörjats, äger jämväl domstol förordna därom att den tilltalade skall tagas i förvar.

Den som tagits i förvar bör uppenbarligen ej underkastas andra inskränkningar i sin frihet än som påkallas av hänsyn till ändamålet med åtgärden. Det har därför synts lämpligt föreskriva att de i 19 § 29 punkten promulgationsförordningen till strafflagen givna reglerna om behandling av den som är för brott kvarhållen skola äga motsvarande tillämpning i fråga om den som tagits i förvar.

Har någon tagits i förvar, bör tillses att domstolsförfarandet äger rum med samma skyndsamhet som om han varit häktad samt att han i övrigt åtnjuter de förmåner i processuellt hänseende som tillkomma häktad. I anledning härav har föreskrivits att om någon tagits i förvar skall i fråga om rättegången vad i lag finnes stadgat för det fall att någon blivit för brott häktad äga motsvarande tillämpning. Bestämmelser som här avses äro: 19 § 15, 16, 18—20 punkterna i promulgationsförordningen till strafflagen, lagen den 2 juni 1922 om tiden för företagande av rannsakning med häktad, 5 kap. 16 § strafflagen, 16 kap. 11 § rättegångsbalken, lagen den 19 juni 1919 angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad, 80 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes, §§ 13 och 20 i förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen samt de i 29 § andra stycket i förevarande lag avsedda stadgandena.

29 §.

Enligt 27 § i gällande alkoholistlag må där länsstyrelsen ej annorlunda förordnar beslut om intagande å allmän alkoholistanstalt gå i verkställighet utan hinder därav att det ej äger laga kraft. Nämnda stadgande innebar en nyhet i förhållande till 1913 års lag, i vilken föreskrevs att länsstyrelsen, när skäl därtill vore, ägde förordna om omedelbar verkställighet, samt föranleddes av erinringar mot den äldre bestämmelsen av bland andra socialstyrelsen, vilken fann det mindre lämpligt att den som prövats vara i behov av vård genom överklagande skulle kunna flera månader fördröja verkställigheten av en beslutad internering.

Enligt de sakkunnigas mening kunna för omedelbar verkställighet av beslut om alkoholistfängelse anföras i huvudsak enahanda skäl som föranlett stadgandet i alkoholistlagen. Det skulle sålunda vara stötande om en person som dömts till alkoholistfängelse genom överklagande av beslutet finge tillfälle att fortsätta sitt alkoholmissbruk samt därmed utsätta samhället för risken av nya lagöverträdelser från hans sida. Emellertid kunna sådana fall tänkas då det med hänsyn till läget i bevisfrågan vore olämpligt att låta beslut om alkoholistfängelse gå i verkställighet utan hinder därav att det ej äger laga kraft. Domstolen har därför erhållit befogenhet att i särskilt fall förordna att sådant beslut ej må verkställas förrän det vunnit laga kraft.

Andra stycket motsvarar 25 § lagen om ungdomsfängelse. De sakkunniga ha icke ansett tillräckliga skäl föreligga att meddela bestämmelser, enligt vilka den som dömts till alkoholistfängelse, där han icke är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, må tagas i förvar i avbidan å straffets verkställande. Med hänsyn därtill ha de i 25 § ungdomsfängelselagen förekommande orden »eller i avbidan därå tagits i förvar» uteslutits.

30—34 §§.

Med hänsyn till att alkoholistfängelsestraffet är till tiden obestämt och kan bliva av tämligen lång varaktighet hava reglerna om verkställigheten gjorts så milda som med hänsyn till behandlingens syfte samt ordningen och säkerheten inom anstalten ansetts möjligt.

Reglerna äro i huvudsak likalydande med de bestämmelser som gälla i fråga om verkställighet av förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare. Bestämmelserna rörande den intagnes sysselsättande inom anstalten äro dock, med hänsyn till förevarande behandlings särskilda syfte, avfattade efter mönster från 36 § i stadgan den 22 juni 1932 för statens alkoholistanstalt å Venngarn.

Övriga lagutkast.

I 2 *kap.* 2 *§ strafflagen* har införts en bestämmelse innehållande att i vissa fall må efter vad därom är särskilt stadgat användas alkoholistfängelse. Ett liknande stadgande har införts i *15 § strafflagen för krigsmakten.* Vid avfattningen av dessa bestämmelser, vilka skola träda i kraft å dag som

Konungen förordnar, ha de sakkunniga utgått från att lagrummen vid ikraftträdandet av den föreslagna ändringen äga den lydelse som de erhållit genom lag den 15 juni 1935.

Enligt *29 § strafflagen för krigsmakten* skall krigsman, som hör till det vid krigsmakten fast anställda manskap, om han för brott dömes till straffarbete eller svårare straff av vederbörande befälhavare skiljas från sin anställning vid krigsmakten; dock må, då tiden för ådömt straffarbete ej uppgår till sex månader och brottet ej är sådant att den brottsliges medborgerliga anseende därigenom fläckas eller spilles, på befälhavaren bero att bibehålla honom vid berörda anställning. De sakkunniga föreslå i dessa bestämmelser vissa ändringar åsyftande att dom å alkoholistfängelse i förevarande hänseende skall erhålla samma verkan som dom å straffarbete. Beträffande utformningen av ändringsförslaget ha de sakkunniga tillämpat samma grunder som vid avfattningen av 18 § i utkastet till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk. Det stadgas sålunda att den som ådömes alkoholistfängelse för brott varå kan följa straffarbete skall av vederbörande befälhavare skiljas från sin anställning, dock att där brottet ej är sådant att den dömdes anseende därigenom fläckas eller spilles samt å brottet kan följa lindrigare straff än straffarbete i sex månader, på befälhavaren må bero att bibehålla den dömde vid anställningen.

Enligt 3 § i *lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten* äger medicinalstyrelsen att, där legitimerad läkare för brott som han förövat under utövning av läkarkonsten dömts till straffarbete, för viss tid eller för alltid återkalla hans legitimation. De sakkunniga ha ansett att alkoholistfängelse i förevarande hänseende bör likställas med straffarbete samt föreslagit därav betingade ändringar i lagen.

Vad angår ändringarna i *11 kap. 11 § giftermålsbalken* och *lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas* torde få hänvisas till vad de sakkunniga anfört vid 17 § i utkastet till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk. Beträffande 1927 års lag ha de sakkunniga utgått från det förslag till ändring däri som framlagts i det förut omförmälda betänkandet med förslag till lag om tvångsuppfostran m. m.

Enligt *36 och 37 §§ alkoholistlagen* äro där angivna maximitider för kvarhållande å allmän alkoholistanstalt i vissa fall beroende av huruvida vederbörande tidigare varit intagen å sådan anstalt. De sakkunniga ha ansett sig böra föreslå att undergående av alkoholistfängelse i förevarande hänseende förlänas samma verkan som behandling å alkoholistanstalt. För att styrelse för alkoholistanstalt skall kunna erhålla tillförlitliga uppgifter rörande undergånget alkoholistfängelse torde, såsom i den allmänna motiveringen anmärkts, lagen om straffregister böra ändras på det sätt att sådan styrelse må kunna erhålla utdrag ur straffregistret.

Ändringen i *promulgationsförordningen till strafflagen* är betingad av de föreslagna bestämmelserna därom att alkoholist som misstänkes ha begått brott i vissa fall må tagas i förvar.

För att påskynda utredningen i mål där alkoholistfängelse kan ifrågakomma är det av vikt att domstolens ordförande snarast möjligt erhåller upplysning rörande tilltalads alkoholmissbruk. Detta gäller särskilt sådana fall då den tilltalade är häktad. I anledning härav ha de sakkunniga i 1 § *lagen den 2 juni 1922 om tiden för företagande av rannsakning med häktad* föreslagit intagande av en föreskrift att anmälan som enligt paragrafen göres om beslutad häktning, där anledning finnes till antagande att den häktade är hemfallen åt alkoholmissbruk, skall innehålla upplysning därom.

---

4 — 366062.

Bilaga A.

P. M.

med preliminär beräkning av erforderligt antal platser å anstalter för verkställande av alkoholistfängelse.

Vid en beräkning av platsbehovet för brottslingar som komma att bliva föremål för den föreslagna särbehandlingen har man att taga hänsyn till dels det antal personer som årligen komma att dömas till alkoholistfängelse och dels den genomsnittliga tiden för de dömdas anstaltsvistelse.

Vad angår *antalet personer* som kunna komma att dömas till alkoholistfängelse må här erinras om att antalet dömda som intagas i fängelse för undergående av urbota straff uppgår till i medeltal 2 600 årligen. Enligt de sakkunnigas tidigare (sid. 26) anförda beräkningar äro 12 % av dessa eller 312 personer hemfallna åt alkoholmissbruk. Den föreslagna lagstiftningen är emellertid icke avsedd att användas beträffande samtliga dessa alkoholister. Från tillämpningen äro sålunda undantagna brottslingar som begått grövre brott och vidare vissa minskat tillräkneliga, varjämte såsom förutsättning för lagens tillämplighet uppställas bestämmelser angående den brottsliges behov av och mottaglighet för behandlingen m. m. Det kan därför förväntas att den nya speciallagstiftningen icke kommer att tillämpas på mer än omkring hälften av samtliga alkoholister.

I enlighet härmed räknas i det följande med att 155 personer årligen komma att dömas till alkoholistfängelse. Av dessa torde antalet kvinnor uppgå till allenast 5.

Till ledning vid uppskattning av *anstaltsvistelsens längd* må nämnas att personer som första gången intagas å allmän alkoholistanstalt merendels icke erhålla s. k. försökspermission förrän efter fem à sex månaders anstaltsvistelse. Vid återintagning brukar anstaltsvistelsen bliva längre. Att göra något bestämt uttalande angående den genomsnittliga tiden för undergående av alkoholistfängelse är vanskligt. Med hänsyn till att lagen förutsätter en viss grad av förbättringsbarhet ha de sakkunniga emellertid ansett sig kunna räkna med en medelvistelsetid av åtta månader.

Med denna uppskattning av antalet dömda och tiden för anstaltsvistelsen skulle ett antal av 100 platser för män vara tillräckligt.

Med hänsyn till det ringa platsbehovet för kvinnor torde förvaringen av dem få ordnas genom inrättande av en särskild avdelning å någon redan existerande anstalt. Så som 4 § i utkastet till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, är avfattad, har Kungl. Maj:t möjlighet att härutinnan förfara på sätt som kan befinnas mest lämpligt.

Vad beträffar anstalten för män vilja de sakkunniga framhålla att ingen av de nuvarande fångvårdsanstalterna kan ifrågakomma för ändamålet. För manliga alkoholbrottslingar måste följaktligen en ny anstalt inrättas. Liksom fallet är med de allmänna alkoholistanstalterna bör den nya alkoholistfängelseanstalten förläggas till landet; någon lämplig kronoegendom synes härvid kunna användas.

Vid planläggningen av den nya anstalten måste beaktas att de intagna skola sysselsättas med jordbruk, trädgårdsarbete och hantverk. Rörande anstaltens anordning i övrigt ha de sakkunniga ansett sig icke böra närmare utreda denna fråga. I väsentliga avseenden torde man i fråga om byggnadssätt och kostnader kunna erhålla vägledning av den pågående utredningen rörande anordnande av en särskild ungdomsfängelseanstalt för manlig ungdom.

Bilaga B.

P. M.

angående alkoholbrottslighetens behandling enligt vissa utländska lagar och lagförslag.

Danmark.

Enligt den nya danska strafflagen (1930) kan för behandling av personer som begått brott under alkoholpåverkan ifrågakomma intagning i två olika slags anstalter, arbetshus och särskild alkoholistanstalt.

Intagning i *arbetshus* kan ådömas i stället för fängelse, då någon begått brott under påverkan av starka drycker och kan antagas vara hemfallen till dryckenskap. Anstaltsvistelsen får ej vara längre tid än fem år. Frågan om utskrivning från anstalten kan tidigast upptagas då ett år förflutit från intagningen. Efter två år eller, då fråga är om person som tidigare varit intagen å dylik anstalt, efter tre år är prövning av frågan om fortsatt anstaltsvistelse obligatorisk, och därefter skall frågan härom upptagas varje år. Utskrivningen kan vara antingen slutlig eller villkorlig. I senare fallet skall den frigivne under en prövotid av ett år stå under övervakning.

Förordnande om intagning å arbetshus meddelas av domstolen. Frågan om utskrivning därifrån avgöres däremot av fängelsenämnden efter utlåtande av anstaltens styrelse.

Såsom ovan nämnts kan även viss *annan anstaltsvård* ifrågakomma beträffande förevarande slags brott. Om någon dömts till frihetsstraff för brott som begåtts under påverkan av spritdrycker och det framgår att han är hemfallen till dyckenskap, kan det vid domen bestämmas att han efter utståndet straff eller, vid villkorlig dom, omedelbart skall anbringas i alkoholistanstalt. Tiden för anstaltsvistelsen skall bestämmas i domen och får ej vara längre än aderton månader, vid återfall tre år. Dock kan utskrivning ifrågakomma innan den i domen utsatta tiden gått till ända, om den intagne dessförinnan synes botad eller om anstaltsvården anses utsiktslös.

Förordnande om intagning å alkoholistanstalt meddelas av domstolen. Däremot avgöres frågan om frigivning före den i domen utsatta tiden av justitieministern efter inhämtande av yttrande från anstaltens styrelse. I båda fallen är inhämtande av läkarutlåtande obligatoriskt.

Intagning i alkoholistanstalt i anledning av brott kan även ifrågakomma utan samtidigt ådömande av straff, nämligen för det fall att gärningsmannen handlat »uden Bevidsthed». I detta fall är nämligen gärningen straffri, men i stället skall domstolen om rättssäkerheten det kräver förordna om lämpliga skyddsåtgärder, av vilka beträffande alkoholister vård å alkoholistanstalt särskilt kommer i fråga. Skyddsåtgärdens varaktighet är här obestämd, och frågan om densammas förändring eller upphörande avgöres av den domstol som i första instans dömt i målet.

Den danska strafflagen känner ytterligare en skyddsåtgärd såsom medel för bekämpande av alkoholbrottsligheten. Om någon dömes till frihetsstraff för något brott som är begånget under påverkan av starka drycker, kan nämligen domstolen förbjuda den dömde att under viss tid ej överstigande fem år från frigivningen begagna eller köpa spritdrycker. Om den dömde kan antagas vara hemfallen till dryckenskap, är sådant förbud obligatoriskt.

Norge.

Genom lag den 22 februari 1929 ha i den norska strafflagen införts bestämmelser om vissa skyddsåtgärder för behandling av brottslingar som förövat brott under sinnessjukdom eller sinnesförvirring, varunder även hänföres alkoholrus. Om sålunda en straffbar handling är begången i sinnesförvirring som är en följd av självförvållat rus och fara föreligger för att gärningsmannen på grund av ett sådant tillstånd ånyo kommer att föröva en dylik gärning, kan domstolen besluta att åtalsmyndigheten skall vidtaga vissa skyddsåtgärder mot brottslingen. Sålunda kan denne anvisas eller förbjudas att vistas å viss plats, ställas under särskild övervakning, förbjudas att begagna alkoholhaltiga drycker, intagas i alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt. Om fara föreligger för att den dömde kommer att begå vissa grövre brott såsom sedlighetsbrott och svårare våldsbrott, äro dylika skyddsåtgärder obligatoriska. Om domstolen ej beslutat annorlunda, har åtalsmyndigheten att själv välja mellan de olika slagen av skyddsåtgärder.

Domstolen skall bestämma en maximitid utöver vilken skyddsåtgärder ej få vidtagas utan domstolens samtycke. Emellertid skola åtgärderna inställas, så snart de icke längre anses behövliga, men kunna åter upptagas när därtill föreligger anledning. Om den som underkastas skyddsåtgärd också är ådömd straff samt det enligt åtalsmyndighetens mening föreligger anledning att låta straffet bortfalla, skall frågan härom underställas justitiedepartementet. Jämväl beslut rörande skyddsåtgärds upphörande, återupptagande eller ersättande med annan åtgärd meddelas av justitiedepartementet. Senast ett år efter det beslut om skyddsåtgärd börjat verkställas och därefter minst en gång årligen skall därför departementet erhålla upplysning om huruvida anledning föreligger att avbryta skyddsåtgärden eller ersätta den med annan lämplig åtgärd.

Enligt de för behandling å alkoholistanstalt gällande föreskrifterna kan däråt intagen efter ett års anstaltsvistelse villkorligt utskrivas. Prövotiden är ett år från utskrivningen, och den utskrivne står under denna tid såsom regel under övervakning. Om verkställigheten av frihetsstraff fallit bort på grund av att anstaltsvård begagnas, får utskrivning dock icke äga rum förrän vederbörande vistats i anstalten så lång tid som svarar mot det straff han skulle ha utstått.

Tyskland.

Enligt lag den 24 november 1933 kan i vissa fall anstaltsvård ifrågakomma för behandling av alkoholbrottslingar. Bestämmelserna härom äro tillämpliga å personer som vanemässigt till övermått bruka alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel. Om en dylik person dömts till straff för brott *(Verbrechen* eller *Vergehen),* som han begått under rus eller som står i orsakssammanhang med en dylik vana, eller ock för höggradig berusning *(Volltrunkenheit)* och behandling i alkoholistanstalt finnes erforderlig för att tillvänja honom till ett laglydigt och ordnat liv, skall domstolen förordna om intagning å sådan anstalt vid sidan av straffet. Med höggradig berusning *(Volltrunkenheit)* förstås det fall att någon av uppsåt eller oaktsamhet genom starka drycker eller andra rusmedel försätter sig i så höggradigt rus, att tillräkneligheten uteslutes, och i detta tillstånd begår brott. Enär i dylikt fall den brottslige ej kan straffas för det begångna brottet, har man infört ett särskilt straff för själva berusningshandlingen.

Angående förhållandet mellan det ådömda straffet och intagningen å alkoholistanstalt gäller följande. Om straffet utgöres av frihetsstraff, skall såsom regel anstaltsvistelsen äga rum först sedan straffet avtjänats, villkorligt uppskjutits eller

efterskänkts. Dock kan anstaltsvården även helt eller delvis föregå frihetsstraffet, och denna utväg anses fördelaktig ur den synpunkten att man därigenom hos den intagne skapar ett eggande motiv till gott uppförande, enär han kan hysa förhoppning om villkorlig dom.

Vistelsen å alkoholistanstalt skall räcka under så lång tid som visar sig erforderlig, dock högst två år. Om syftet med behandlingen synes uppnått tidigare, kan den vårdade frigivas. Frigivning före maximitidens utgång är emellertid alltid villkorlig och kan återkallas om den utskrivnes uppförande visar att han behöver förnyad anstaltsvård samt verkställigheten ej är preskriberad, vilket inträder efter fem år. Vid villkorlig frigivning kan den utskrivne åläggas att iakttaga vissa föreskrifter, t. ex. i fråga om övervakning, förbud att besöka restauranger etc.

Förordnande om intagning å alkoholistanstalt samt om utskrivning därifrån före maximitidens utgång kan endast meddelas av domstol. Om anledning finnes till antagande att den tilltalade kommer att hänvisas till alkoholistanstalt, skall redan under ärendets förberedande handläggning tillfälle givas en sakkunnig läkare att pröva lämpligheten av denna åtgärd. I allt fall skall vid huvudförhandlingen yttrande inhämtas från läkare angående den tilltalades själsliga och kroppsliga tillstånd, och har läkaren ej tidigare undersökt den tilltalade, skall tillfälle härtill beredas honom.

Schweiz.

Det schweiziska *strafflagsförslaget av år 1918* innehåller jämväl vissa särbestämmelser angående alkoholbrottslingar. Om nämligen någon som dömes till fängelse för ett brott är vanedrinkare och hans förbrytelse står i sammanhang med hans alkoholmissbruk, kan domstolen förordna att den dömde efter utståndet straff skall intagas å en för detta ändamål särskilt inrättad alkoholistanstalt. Till dylik anstalt kan även hänvisas vanedrinkare som befriats från straff på grund av otillräknelighet.

Anstaltsvistelsen kan vara högst två år, men utskrivning skall dessförinnan äga rum så snart den intagne blivit botad. Den utskrivne skall stå under övervakning och kan återintagas å anstalten, om han bryter mot de föreskrifter som meddelats vid utskrivningen. Sådan förnyad internering kan dock ej ifrågakomma sedan fem år förflutit från domen.

Förordnande om intagning å alkoholistanstalt meddelas av domstolen, medan utskrivning därifrån beslutas av vederbörande anstaltsstyrelse.

Enligt den år 1932 utfärdade *strafflagen för kantonen Vaud* kan domaren förordna om viss skyddsåtgärd beträffande alkoholbrottslingar. Om nämligen ett brott står i sammanhang med missbruk av spritdrycker, kan domstolen förbjuda den dömde att under viss tid efter utståndet straff (minst ett och högst fyra år) besöka lokaler för försäljning av spritdrycker.

England.

Bestämmelser om alkoholbrottslingar återfinnas i The Inebriates Act av år 1898, enligt vilken under vissa förutsättningar tvångsinternering kan äga rum. Om nämligen en vanedrinkare begått med frihetsstraff belagt brott under rus eller under sådana förhållanden att dryckenskap befunnits vara en medverkande orsak till brottet, kan gärningsmannen intagas i en alkoholistanstalt för en tid av högst tre år. Sådan internering kan ock äga rum av vanedrinkare som dömts för fylleri fyra gånger under tolv månader.

Förordnande om intagning å alkoholistanstalt meddelas av jurydomstolen.

Emellertid har den engelska lagstiftningen om tvångsinternering av alkoholister

småningom endast blivit en lag på papperet. Samtliga de anstalter som inrättades med stöd av 1898 års lag ha sedermera stängts, och vård å alkoholistanstalt är i England numera så gott som undantagslöst frivillig.

Frankrike.

Enligt ett franskt strafflagförslag av år 1934 kan anstaltsvård stundom ifrågakomma beträffande alkoholbrottslingar. Sålunda skall en alkoholist, som begått brott *(crime* eller *délit)* varå kan följa två års fängelse, efter straffets avtjänande intagas i särskild vårdanstalt om han kan antagas utgöra en allvarlig fara för den allmänna säkerheten.

Anstaltsvistelsen kan vara i högst fem år men skall avbrytas tidigare om den intagne anses kunna utskrivas utan fara för allmänna säkerheten.

Interneringen beslutas av domstolen i samband med domen över brottet. Under anstaltsvistelsen skall den intagne periodiskt undersökas av en av domstolen utsedd läkare.

Italien.

I den italienska strafflagen av år 1930 stadgas i en särskild bestämmelse angående vanedrinkare följande. Den som dömts till fängelse *(reclusione)* för brott begånget i berusat tillstånd eller under inflytande av narkotiska medel skall, om han är hemfallen åt vanemässigt bruk av alkohol eller narkotika, intagas i en för dylika fall särskilt avsedd vård- och förvaringsanstalt *(casa di cura e di custodia).* Intagningen verkställes efter avtjänande av vanligt straff och tiden för anstaltsvistelsen uppgår till minst sex månader. Emellertid kan domstolen då tiden för det ådömda fängelsestraffet ej uppgår till tre år utbyta interneringen mot den dömdes ställande under övervakning.

Intagning i vårdanstalt för alkoholister är subsidiär i förhållande till övriga skyddsåtgärder som innebära internering å anstalt. I sådant avseende märkes särskilt att den som begått grövre brott men förklarats straffri på grund av kronisk förgiftning av alkohol eller narkotika obligatoriskt skall intagas å sinnessjukanstalt inom fångvården samt att den som dömts för icke kulpost brott och på grund av minskad tillräknelighet i samband med sådan förgiftning erhållit straffminskning skall intagas i särskild vård- och förvaringsanstalt för minskat tillräkneliga.

Polen.

Bland 1932 års polska strafflags bestämmelser om skyddsåtgärder avse några stadganden alkoholbrottslingar. Om sålunda en straffbar handling står i samband med rusdrycker eller andra berusande medel, kan rätten föreskriva att den brottslige efter tillfullo utståndet straff skall intagas å en alkoholistanstalt för en tid av två år. Domstolen kan dock besluta om tidigare utskrivning.

Tjeckoslovakiet.

Jämväl ett tjeckoslovakiskt strafflagsförslag av år 1928 föreskriver anstaltsvård för vissa alkoholbrottslingar. Om sålunda en person begått brott men blivit straffriförklarad på grund av otillräknelighet, skall domstolen, där orsaken till gärningen varit hemfallenhet åt missbruk av alkohol eller annat rusgift, förordna om den skyldiges intagning å en anstalt för sjuka fångar.

Sådan anstaltsvård kan jämväl ifrågakomma då den dömde är fullt tillräknelig.

Om någon dömes för ett brott som orsakats av hemfallenhet åt missbruk av alkohol eller annat rusgift, kan domstolen nämligen förordna om hans intagning å en anstalt för sjuka fångar och tillika bestämma att det ådömda straffet skall verkställas i denna anstalt.

Anstaltsvistelsen skall fortvara så lång tid som erfordras för den intagnes botande, dock minst ett år. Efter ett år kan villkorlig frigivning ifrågakomma om förutsättningarna därför i övrigt föreligga. Om den dömde blivit botad före strafftidens slut och icke kan villkorligt frigivas, skall han likväl kvarbliva på anstalten under återstoden av strafftiden om denna återstod ej överstiger sex månader. Är straffåterstoden längre, skall sålunda den dömde överföras till vanlig straffanstalt.

Förslaget upptager ytterligare en skyddsåtgärd för behandling av alkoholbrottslingar. Om nämligen ett brott orsakats av alkoholmissbruk, kan domstolen för en tid av sex månader till tre år förbjuda gärningsmannen att besöka lokaler för försäljning eller utskänkning av spritdrycker.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Skrivelse till chefen för Kungl. justitiedepartementet ..... 3—4

Lagutkast.

Utkast till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk 5—11
Utkast till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 2 § strafflagen 12
Utkast till lag om ändrad lydelse av 15 och 29 §§ strafflagen för krigsmakten ..... 12—13
Utkast till lag om ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten 13
Utkast till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 11 § giftermålsbalken 14
Utkast till lag om ändrad lydelse av 31 § lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas ..... 14—15
Utkast till lag om ändrad lydelse av 36 och 37 §§ alkoholistlagen .... 15—16
Utkast till lag om ändrad lydelse av 19 § 12 punkten förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall 16
Utkast till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 2 juni 1922 om tiden för företagande av rannsakning med häktad 17

Motiv.

Inledning ..... 18—26
Behandling av alkoholister i administrativ ordning ..... 18—19
Behandling av alkoholbrottslingar ..... 19—21
Statistiska uppgifter ..... 22—26
De sakkunnigas uppdrag ..... 26—27
De sakkunnigas förslag ..... 27—49
Allmän motivering ..... 27—35
Speciell motivering ..... 35—49
Utkastet till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk ..... 35—47
Övriga lagutkast ..... 47—49

Bilagor.

Bilaga A. P. M. med preliminär beräkning av erforderligt antal platser å anstalter för verkställande av alkoholistfängelse 50
Bilaga B. P. M. angående alkoholbrottslighetens behandling enligt vissa utländska lagar och lagförslag ..... 51—55

Statens offentliga utredningar 1936

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, m. m. [4]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Hälso- och sjukvård.

Betänkanden 1 rörande serafimerlasarettets ekonomi samt 2 rörande lasarettets ställning och verksamhet. [1]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande med förslag om vissa föreskrifter beträffande konsumtionsmjölk. [3]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Förslag till konvention mellan Sverige och Schweiz om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar m. m. [2]

Isaac Marcus Boktr.-A.-B., Stockholm 1936.